

Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid i Norrbotten 2020

Länsstyrelsen
Norrbotten

Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid i Norrbotten 2020

Innehåll

Förord – Norrbottens vägval.....	4
1 Från vision till handling.....	7
Allt som görs ska hålla i längden	7
Inriktning	13
Övergripande mätbara mål	15
2 Utmaningar och möjligheter	19
Det geografiska läget.....	19
Demografi och sysselsättning.....	20
Infrastruktur och livsmiljöer	22
Näringsliv och företagande	26
Sammanfattning av viktiga utmaningar och framgångsfaktorer	31
3 Utvecklingsinsatser	35
Fem prioriterade områden.....	35
Livsmiljöer.....	36
Innovation och förnyelse.....	40
Tillgänglighet.....	48
Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud.....	55
Strategiskt gränsöverskridande samarbete.....	60
4 Så här blir strategin verklighet	67
Ett system av strategier, planer och program.....	67
Fysisk planering och regionala frågor	67
Genomförande.....	67
5 Lärande och uppföljning	69
Lärande	69
Uppföljning av målen.....	69

Förord – Norrbottens vägval

Den regionala utvecklingsstrategin för hållbar framtid i Norrbotten 2020 är det övergripande strategidokumentet för Norrbottens hållbara tillväxt. Strategin har tagits fram i ett brett samarbete där representanter för kommuner, Norrbottens läns landsting, Luleå tekniska universitet, Länsstyrelsen, Sametinget, myndigheter, organisationer och enskilda har medverkat. Länsstyrelsen har samordnat arbetet.

Det regionala utvecklingsprogrammet fastställdes 2007 och under 2011 har en översyn genomförts. Revideringen har pågått under ett år och en mängd aktiviteter har anordnats för att få inspel och synpunkter. Bland annat har dialogmöten genomförts med olika teman och inriktningar. Stor vikt har lagts vid att bjuda in brett och attrahera aktörer och personer som kan förmedla kunskap och nya perspektiv för att stimulera det regionala tillväxtarbetet. Fyra hearingar har även genomförts på olika platser i länet för att få med kommunernas inspel kring länets viktigaste prioriteringsfrågor mot 2020.

Den regionala utvecklingsstrategin ingår i EU:s och Sveriges strategier för hållbar tillväxt och är styrande för de mer operativa programmen i länet, exempelvis länets tillväxtprogram, EU:s struktur-fondsprogram och territoriella program. Strategin binder samman planeringsprocesser som har betydelse för en hållbar tillväxt och kan därigenom underlätta samverkan inom och mellan länen. Strategin utgör ett strategiskt underlag i förhandlingar mellan länet och nationen och även vid överläggningar på EU-nivå.

Rubriken *Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid i Norrbotten 2020* indikerar att hög prioritet ges åt arbetet med hållbar tillväxt. Utgångspunkten är visionen om ett Norrbotten – för attraktiva livsmiljöer och hållbar tillväxt i Sverige och Europa. EU:s framtidsstrategi "Europa 2020" är basen för de kvantitativa målen som anges i strategin. Analysen av Norrbottens förutsättningar för utveckling och potential för tillväxt resulterar i fem strategiska områden där ett antal prioriterade åtgärder anges.

Den regionala utvecklingsstrategin är länets överenskommelse om samverkan och prioriteringar för att utveckla Norrbotten. Strategin lades fast den 2 december 2011 av Regionala partnerskapet.

Namnteckningar Regionala partnerskapet

Per-Ola Eriksson, Länsstyrelsen i Norrbottens län

Kent Ögren, Norrbottens Läns Landsting

Karl Petersen, Kommunförbundet Norrbotten

Johan Sterte, Luleå tekniska universitet

Göran Nilsson, Arbetsförmedlingen

Ingrid Inga, Sametinget

Krister Palo, Trafikverket

Kjell Hjelm, Företagarna Norrbotten

Andreas Lind, Norrbottens Handelskammare

Ola Leander, TCO

Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid i Norrbotten 2020

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) är ett övergripande strategidokument för att bygga en hållbar framtid i Norrbotten. Strategin ska bidra till att öka harmoniseringen av och samordningen mellan planer, program och strategier på olika administrativa nivåer och sektorsområden.

Målet är att förbättra planeringsförutsättningarna och tydliggöra hur olika strategier, planer, program och insatser förhåller sig till varandra och hur utvecklingsarbetet kan samordnas. Strategin fokuserar på genomförande av prioriterade åtgärder och är en samlad strategi för Norrbottens utveckling.

RUS bygger på inriktningen i Europa 2020-strategin, det svenska reformprogrammet och den nationella strategin för konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013. Det finns ytterligare politikområden som berörs i RUS.

Varje län ska enligt förordningen 2007:713 om regionalt tillväxtarbete ta fram en RUS, genomföra, följa upp och rapportera resultat.

Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid i Norrbotten 2020 anger vägval för en framtida hållbar tillväxt.

Strategin, som grundar sig på en analys av länets styrkor och svagheter samt möjligheter och hot, svarar på frågan vad som ska åstadkommas i länet och vad som är viktigast att prioritera.

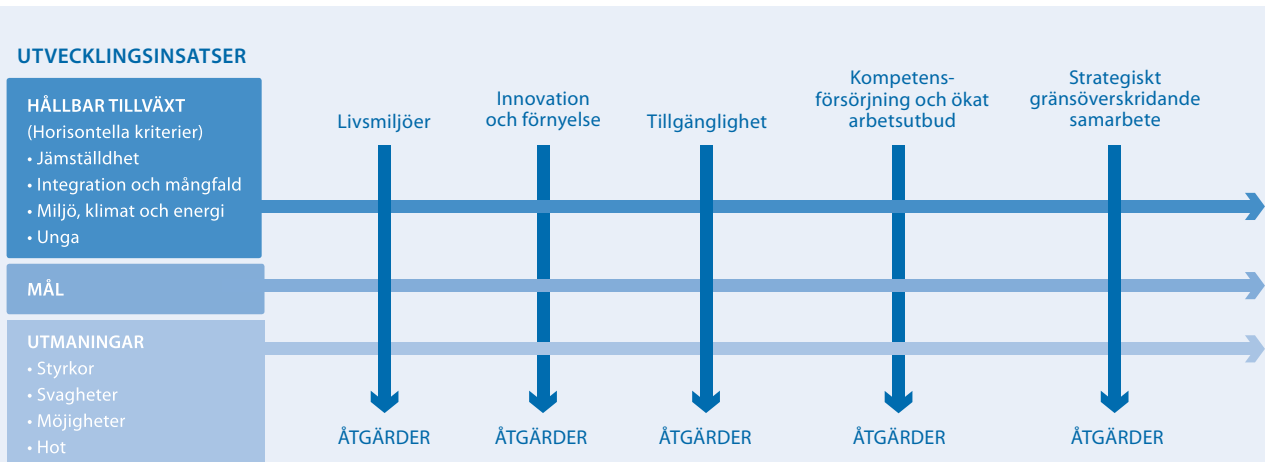
För att uppnå visionen och målen i denna strategi krävs ett långsiktigt och strategiskt utvecklingsarbete.

Den regionala utvecklingsstrategin är utgångspunkten för alla som arbetar med att utveckla länet. Det är ett dokument som anger vägval för en hållbar tillväxt.

Vision för Norrbotten:

Norrbotten - för attraktiva livsmiljöer
och hållbar tillväxt i Sverige och Europa.

Den regionala utvecklingsstrategin ska genomföras genom strategiska utvecklingsinsatser. Åtgärderna inom de fem prioriterade områdena - Livsmiljöer, Innovation och förnyelse, Tillgänglighet, Kompetensförsörjning och ökat arbetsutbud, Strategiskt gränsöverskridande samarbete - ska möta kravet på hållbar tillväxt, bidra till måluppfyllelse och möta utmaningarna för Norrbotten.

Från vision till handling

Med utgångspunkt i både den Europeiska unionens (EU:s) och nationens strategiska inriktningar har Norrbotten formulerat en vision och fastställt övergripande mål för tillväxtarbetet mot 2020. Strategin bygger på de strategiska förutsättningar och den tillväxtpotential som länet har.

Norrbottens framtid påverkas av vägvalen och förmågan att utveckla länets styrkor och se nya möjligheter för hållbar tillväxt. Norrbotten måste följa utvecklingen i omvärlden och stärka konkurrenskraften. Basen är länets attraktiva livsmiljöer, innovationskraft, entreprenörskap, infrastruktur och kompetens samt kunskap om vad som påverkar och har betydelse för det hållbara tillväxtarbetet. Genomförandet av RUS ger Norrbotten förutsättningar att gå mot en gemensam vision.

Allt som görs ska hålla i längden

En hållbar tillväxt är ett övergripande strategiskt mål för alla. Från länets sida ska framsteg göras som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina.

Strävan efter en hållbar framtid utgör grunden för hur Norrbotten ska verka och agera. Det innebär att skapa ett samhälle där ekonomisk

tillväxt och social välfärd förenas med en god miljö. Samhället ska formars efter vad miljön och människors hälsa tål och länet ska långsiktigt investera i dessa resurser.

En utmaning blir därför att i det fortsatta tillväxtarbetet stärka sektorsövergripande samverkan och samhandling. Allt som görs ska hålla i längden.

Starka Band konsert med Creation of Swedish Lapland, Old Town Gospel. Foto: Fredrik Broman.

De tre hållbarhetsperspektiven ekonomisk tillväxt, social välfärd och en god miljö kan under genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin beskrivas som viktiga förhållningssätt.

Det innebär att särskild hänsyn bör tas till dessa när satsningar, initiativ eller projekt inom strategins ram planeras, genomförs och följs upp. Satsningarna ska bidra till en positiv utveckling avseende de horisontella kriterierna jämställdhet, integration och mångfald, miljö samt unga. De horisontella kriterierna ligger till grund för utvecklingsinsatserna.

Regeringens tillväxtpolitik tar sikte på ökad fokusering på bland annat jämställdhet, miljö, folkhälsa samt integration och mångfald i det regionala tillväxtarbetet. I Norrbotten finns även ett kriterium med särskilt fokus på unga. För flertalet av dessa horisontella kriterier finns dels specifika nationella och i förekommande fall regionala mål, dels särskilda nationella och/eller regionala styrdokument eller strategier.

De horisontella kriterierna handlar om att i tillämpliga delar stimulera regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning främst genom:

Jämställdhet

Stärkt lokal och regional konkurrenskraft där både kvinnor och män har möjlighet att utvecklas, nå inflytande och förverkliga sina idéer utifrån sina förutsättningar.

Jämställdhet ökar tillväxten, attraktiviteten, innovationsförmågan samt fördjupar demokrati och ökar det sociala kapitalet. En regions attraktivitet stärks av att individer oberoende av kön ser möjligheter att utvecklas och bidra till regionens utveckling.

”Kvinnors och mäns potential för entreprenörskap och företagande ska tas tillvara”

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet bidrar också till ekonomisk tillväxt genom att alla människors kompetens och skaparkraft tillvaratas och främjas.

För att bryta traditionella könsmonster och minska könsuppdelningen på arbetsmarknaden och i näringslivet måste jämställdhetsarbetet

Från Konserten Starka Band. Basist i Movits! på BD Pop Social Club i Kulturens hus dec 2010. Foto: Fredrik Broman.

genomsyra hela utbildningssystemet från förskolan till högre utbildning.

Förändringar måste också ske i andra sammanhang; i näringslivet, politiken och i organisationer. Företagande ska bli ett lika naturligt val som anställning.

Kvinnors och mäns potential för entreprenörskap och företagande ska tas tillvara genom att bättre möjligheter att starta och driva företag skapas.

Eftersom färre kvinnor än män startar och driver företag behövs särskilda åtgärder för att främja kvinnors företagande. Företagande och entreprenörskap inom vård och omsorg ska uppmuntras och underlättas.

Kvinnor är oftare sjukskrivna än män och har sämre självupplevd hälsa. Därför är det viktigt att undersöka samband mellan hälsa, arbete och arbetets egenskaper. Kvinnor utsätts också i högre grad än män för våld eller hot om våld i arbetslivet.

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar till betalt arbete. På så sätt främjas jämställdhet samtidigt som utanförskapet minskar.

Integration och mångfald

Allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk eller kulturell bakgrund.

Utrikesfödda ska ha möjlighet att arbeta, starta och driva företag, ta del av och bidra till fritids- och kulturutbud, utbilda sig samt validera sina kunskaper och erfarenheter.

Integration är en metod för att få människor delaktiga i samhällsutvecklingen.

”ta vara på möjligheterna som en växande mångfald erbjuder.”

Mångfald handlar om att människor med ursprung i olika etniska och kulturella miljöer berikar det omgivande samhället – inte minst om deras erfarenheter och förmågor bejakas, snarare än marginaliseras.

Norrbottnen ska ta vara på möjligheterna som en växande mångfald erbjuder.

Akkats vattenkraftverk i Lule älv utanför Jokkmokk.

En betydande andel av den arbetsföra befolkningen i Sverige har utländsk bakgrund och andelen kommer stadigt att öka.

Ungefär en tredjedel av inflyttningen till länet består av inflyttning från andra länder, vilket är en resurs för länet genom nya kompetenser, perspektiv och erfarenheter.

Här krävs att länet på ett uthålligt och kompetent sätt stärker integration och social delaktighet. Integration och mångfald är en tillväxtfråga för Norrbotten.

Miljö, klimat och energi

Ökad energieffektivisering, utveckling av förnybar energi.

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och regeringens högst prioriterade miljöfråga. Miljö-, klimat- och energiutmaningen utgör samtidigt en drivkraft för teknik-, varu- och tjänstutveckling inom alla branscher.

Näringslivet måste på ett bättre sätt kunna ta tillvara tillväxtpotentialen från en växande global efterfrågan på gröna och resurseffektiva lösningar. EU, nationer, regioner, företag,

organisationer och enskilda människor måste ställa om till en grönare ekonomi.

”En grönare ekonomi kan skapa fler nya jobb”

Stärkt konkurrenskraft och tillväxt ska uppnås samtidigt med en hållbar energiförsörjning, en effektiv resursanvändning och uppfyllande av våra klimat- och miljö kvalitetsmål. Samhället ska bli effektivare, både ekologiskt och ekonomiskt. Genom att ställa om till grönare ekonomi ges betydande konkurrensfördelar.

Den globala efterfrågan genererar ett ökat behov av lösningar för effektivare användning av energi- och naturresurser samt generellt ökad efterfrågan på god miljöprestanda inom alla näringar.

Förnybar energi, miljöteknik, energieffektivisering, samhällsplanering och byggande, hållbara transporter och fordon, turism och jordbruk är några exempel på områden där omställning behövs.

Små- och medelstora företag har en viktig roll i omställningen och för att skapa nya jobb.

Barn och förälder på is på Degerselet. Foto: Fredrik Broman. Breakdanceuppvisning på Piteå dansar och ler.

En grönare ekonomi kan skapa fler nya jobb och ersätta en del av de jobb som förloras genom andra samhällsomvandlingar.

För att kunna fortsätta att bedriva verksamheter som skapar tillväxt i länet också på längre sikt är det viktigt att nyttja naturresurser skonsamt och resurseffektivt. Det är en viktig insikt att detta är en framgångsfaktor bland andra.

Unga

Ungas delaktighet i det lokala och regionala tillväxtarbetet med särskilt fokus på företagande och entreprenörskap.

Ungas delaktighet, inflytande, företagande och entreprenörskap ska stärkas i Norrbotten.

Unga kvinnor och män är framtiden. Därför har alla ett ansvar att ge dem alternativ och kunskap om de unika möjligheterna som finns i länet.

Det är viktigt att möjligheter ges för att bidra till det regionala tillväxtarbetet, att praktiskt öva sig i företagande, jobba med innovationer, erbjudas alternativa karriärvägar, delta i högre utbildning och bidra till att utveckla morgon-

dagens arbetsmarknad. Samhället måste vara tillgängligt för unga människor och erbjuda framtidstro.

Allt för många lämnar gymnasieskolan utan slutbetyg och riskerar att få en sämre start och plattform på arbetsmarknaden, vilket på lång sikt påverkar hälsa, inkomster och välfärd.

”Tillväxt sker där unga kvinnor väljer att bo.”

”Rätt” utbildning, kunskap och erfarenhet är krav från många arbetsgivare. Unga måste få fler möjligheter att visa vad de kan, vill och tycker.

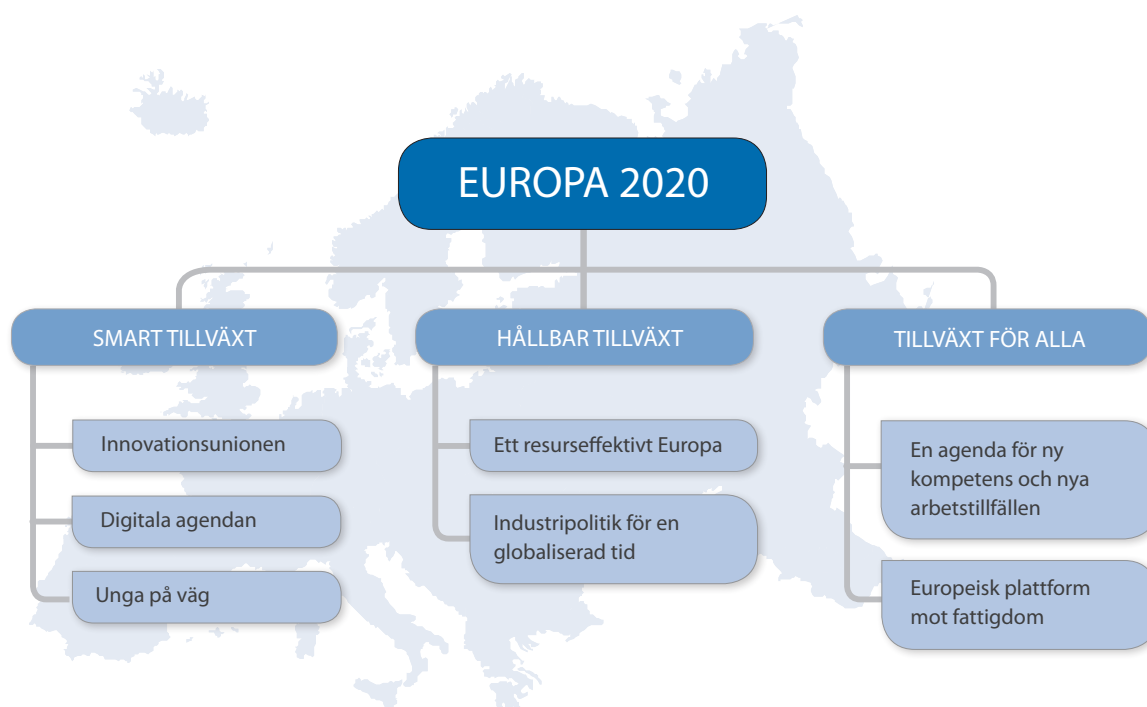
Många unga har utländsk bakgrund och är på väg in i det svenska samhället. Det finns skillnader mellan förutsättningarna för unga flickor och pojkar.

Många kommuner i länet har ett underskott av unga kvinnor vilket påverkar tillväxtförutsättningarna negativt. Tillväxt sker där unga kvinnor väljer att bo. Därför behövs olika insatser för att länet ska vara attraktivt att bo och verka i.

Europa 2020 bygger på tre prioriteringar som alla ska förstärka varandra:

- **Smart tillväxt.** Att utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.
- **Hållbar tillväxt.** Att främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.
- **Tillväxt för alla.** Att stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Inriktning

Den regionala utvecklingsstrategin är en del av europeiska och nationella strategier för hållbar tillväxt och är styrande för de mer operativa programmen i länet, exempelvis länets tillväxtprogram och EU:s olika strukturfondsprogram (se vidare kapitel 4).

Europa 2020-strategin

Europeiska unionen (EU) har lagt fast en ny framtidsstrategi – Smart och hållbar tillväxt för alla – Europa 2020-strategin – som ska förbereda EU:s ekonomi för nästa årtionde.

Det handlar om en strategi för hög sysselsättning, koldioxidsnål ekonomi, produktivitet och social sammanhållning. Ett av de viktigaste verktygen för EU vid genomförandet av strategin är sammanhållningspolitiken och strukturfonderna.

Europa 2020 bygger på tre prioriteringar som alla ska förstärka varandra:

- *Smart tillväxt. Att utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.*
- *Hållbar tillväxt. Att främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.*
- *Tillväxt för alla. Att stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.*

För att påskynda framstegen finns även sju huvudinitiativ kopplade till varje prioriterat område. *Se bilden ovan.*

Regeringen utarbetar årligen ett svenskt reformprogram som anger hur Europa 2020 strategin ska genomföras i Sverige och hur Sverige bidrar till att uppfylla dess mål.

Norrbotten består till stor del av lands- och glesbygdsområden vilket innebär att en stor del av den tillväxt och utveckling som sker i länet äger rum i dessa områden. För att vi tillsammans ska kunna skapa mervärden och en hållbar utveckling i hela länet är samspelet mellan landsbygd och tätort en viktig faktor.

Nationella strategier

Regeringen har tagit fram den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013 som bygger på den regionala tillväxtpolitiken, den svenska arbetsmarknadspolitiken och EU:s sammanhållningspolitik. Den nationella strategin kommer att ses över för att ges aktuell riktning inför den kommande strukturfondsperioden 2014-2020.

Norrbottnens strategier

Norrbotten består till stor del av lands- och glesbygdsområden vilket innebär att en stor del av den tillväxt och utveckling som sker i länet äger rum i dessa områden. Insatser för hållbar regional tillväxt i Norrbotten kan därför i flera fall likställas med insatser för landsbygdsutveckling.

För att vi tillsammans ska kunna skapa mervärden och en hållbar utveckling i hela länet är samspelet mellan landsbygd och tätort en viktig faktor. En levande landsbygd och öppna landskap är grundläggande för en hållbar tillväxt i hela länet.

Övergripande mätbara mål

För att uppnå målsättningen i Europa 2020-strategin har EU definierat fem övergripande och mätbara mål. I reformprogrammet för 2011 har Sverige svarat med motsvarande mål.

För några av målen är ambitionerna högre i Sverige än för EU i genomsnitt, exempelvis andelen Forskning och utveckling (FoU) i förhållande till Bruttonationalprodukten (BNP). Målen har brutits ned på regional nivå för Norrbotten och kompletterats med några specifika regionala mål, exempelvis mål för inflyttning, andel unga kvinnor/män och fler nya företag.

All statistik ska redovisas och analyseras ur ett genusperspektiv och vid behov ställs tydliga mål explicit för kvinnor och män.

Övergripande mätbara mål, Norrbotten 2020

Mål

Mål för EU

Mål för Sverige

Mål för Norrbotten

1. Sysselsättning	75 % av 20-64-åringarna ska ha ett arbete. Det ska ske genom större deltagande av kvinnor och äldre och genom bättre integration av invandrare i arbetskraften i Europa.	Eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 % i åldrarna 20-64 år. Höjningen ska främst ske i sysselsättningsgrad.	Eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 % i åldrarna 20-64 år. Höjningen ska främst ske i sysselsättningsgrad.
2. Forskning och utveckling (FoU) och innovation	3 % av EU:s BNP ska investeras i FoU.	Investeringar i forskning och utveckling ska uppgå till ungefär 4 % av BNP.	a) Intäkter för forskning vid lärosäten som andel av Brutto-regionprodukten (BRP) i nivå med riksgenomsnittet. b) FoU-investeringar i näringslivet som andel av BRP i nivå med riksgenomsnittet.
3. Klimat och energi	a) Utsläppen av växthusgaser ska vara 20 % lägre än 1990. b) 20 % av energin ska komma från förnybara energikällor. c) Energieffektiviteten ska ha ökat med 20 %.	a) Minska utsläppen av växthusgaser med 17 % jämfört med 2005. b) Sverige har också åtagit sig att andelen förnybar energi ska öka till 49 %. c) Minskad energiintensitet med 20 % jämfört med 2008.	a) Energianvändningen per ytenhet ska minska med 25 %. b) Industrisektorn ska energieffektivisera 20 % per BRP-krona. c) Uppvärmning med direktverkande el ska upphöra. d) Energianvändningen i transportsektorn ska effektiviseras med 20 %. e) Andelen förnybar energi ska öka med 20 %.
4. Utbildning	a) Andelen elever som avslutar skolan i förtid ska vara lägre än 10 %. b) Minst 40 % av 30-34-åringarna ska ha högre utbildning.	a) Att andelen 18-24-åringar som inte avslutat gymnasiestudierna och som inte studerar ska vara mindre än 10 %. b) Att andelen 30-34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 40-45 %.	a) Att andelen 18-24-åringar som inte avslutat gymnasiestudierna och som inte studerar ska vara mindre än 10 %. b) Andelen 30-34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 45 %.
5. Fattigdom och social utestängning (utanförskap)	Antalet människor som lever eller riskerar att leva i fattigdom och social utestängning ska minska med minst 20 miljoner.	Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen utanför arbetskraften till väl under 14 %.	Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen utanför arbetskraften till väl under 14 %.
6. Inflyttning			Minst 8 000 personer ska flytta till Norrbotten varje år.
7. Nettoflyttning			Flyttningsöverskottet ska uppgå till minst 500 personer per år, med jämn könsfördelning.
8. Unga			Andel unga kvinnor och män 20-34 år i nivå med riksgenomsnittet.
9. Nya företag			a) Minst 1 700 nya företag per år. b) Minst 75 % överlevnadsgrad efter 3 år.
10. Lönesumma			Lönesumman för kvinnor och män ska växa mer än för riket i genomsnitt.
11. Bredband		90 % av befolkningen bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s senast 2020.	Alla i länet ska ha tillgång till bredband med hög kapacitet, med strävan mot 100 Mbit/s senast 2020.

Norrbottnens inland erbjuder unika möjligheter för testverksamhet och upplevelsenäring. Tillgången till vidsträckta områden, kyla, is, snö och mörker i kombination med modern informationsteknik gör glesheten till en konkurrensfördel och tillväxtfaktor.

Utmaningar och möjligheter

Rubriken *Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid i Norrbotten 2020* indikerar att hög prioritet ges åt arbetet med att nyttja länets resurser på ett sätt som säkrar livsvillkoren nu och för kommande generationer. Allt som görs ska hålla i längden.

En analys av länets styrkor och svagheter i förhållande till de hot och möjligheter som föreligger i omvärlden ger grunden för länets framtidsstrategi. Syftet är att identifiera framgångsfaktorer och skapa en förståelse för hur länet kan dra fördel av omvärldsförändringar.

Det geografiska läget

En del av Barentsregionen

Länets styrkor handlar om genuina fördelar i förhållande till andra regioner i Europa och övriga världen. Norrbotten är det enda län i Sverige som har landgräns mot två andra länder – Finland och Norge – och ett utvecklat funktionellt samarbete över landgränserna.

Länet är en del av Barentsregionen som är en europeisk samarbetsregion med sex miljoner invånare. Dess strategiska läge stärks i takt med att världens intresse för området ökar, främst avseende olja och gas.

Det geografiska läget bör nyttjas än mer för att stärka Norrbotten som en del i Barents och för att utveckla ett funktionellt samarbete över gränserna.

I Norrbotten ingår även Sápmi som sträcker sig över de nordliga delarna av Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Norrbotten är ett län med flera nationella minoriteter och minoritetspråk. Samerna, Europas enda urbefolkning, utgör med sitt kultur- och näringsliv en viktig del i Norrbottens historia och utveckling.

Glesheten – en konkurrensfördel

Det geografiska läget innebär att regionen har ett perifert läge i förhållande till globala marknader. Avståndet leder till högre transport-

kostnader, minskad kunskapsöverföring och lägre dynamik.

Klimatet med tydliga växlingar i årstider och en storslagen natur med ett högalpint fjällområde, norrsken, tre av landets fyra orörda nationalälvar, vidsträckta skogs- och myrmarker och en skärgård med tusentals öar bidrar också till länets särprägel. Länet har erfarenhet av att omvandla nackdelar som till exempel kyla, mörker, avstånd och gleshet till fördelar. Gleshet har gett möjligheter och styrka.

Norrbottens inland erbjuder unika möjligheter för testverksamhet och upplevelsenäring. Tillgången till vidsträckta områden, kyla, is, snö och mörker i kombination med modern informationsteknik gör glesheten till en konkurrensfördel och tillväxtfaktor.

Länet har mer glesbygd och landsbygd än de flesta andra regioner. Länet utgör cirka 25 procent av landets yta men har endast 2,6 procent av landets befolkning (2011).

Detta förhållande har drivit på utvecklingen av till exempel hälso- och sjukvård på distans och resulterat i att Norrbotten ligger långt fram i arbetet med framtidens sjukvård. En teknikutveckling som även är tillämpad i storstadsområden.

Trombonist på Kulturens hus i Luleå. Foto: Tobias Åkeblom

Design Karesuando Silver, Torild Labba. Foto: Fredrik Broman

Natur- och kulturarv som brukas och förädlas

I Norrbotten finns nationalparker och världsarv som är internationellt välkända, natur- och kulturarv som brukas och förädlas.

”de stora naturtillgångarna förklarar länets höga tillväxt.”

Tillsammans med länets kulturarv och omväxlande kulturmiljöer utgör naturen och klimatet fördelar som är värdefulla för länets besöksnäring men också för att skapa attraktiva livsmiljöer.

Klimatet och de naturgivna förutsättningarna gör att länet har unika möjligheter för skogsbruk och för att odla råvaror för exempelvis närproducerade livsmedel.

Stora delar av de nationella naturtillgångarna som mineraler, skog och vattenkraft återfinns i Norrbotten och utgör stor del av regionens Bruttoregionprodukt (BRP).

Förädlingen av de stora naturtillgångarna förklarar länets höga tillväxt.

Varumärken profilerar länet

I länet finns flera mycket kända varumärken. Det är dels besöksmål som Polcirkeln och Icehotel dels kulturpersonligheter, idrottare med flera som bidrar till att profilera länet.

Det är en möjlighet att dra nytta av länets kända varumärken, att utveckla länets upplevelsenäring genom en hållbar näringslivsutveckling i kombination med att natur- och kulturvärden bevaras.

Demografi och sysselsättning

Den demografiska utvecklingen

Befolkningen blir allt äldre i Norrbotten, liksom i de flesta andra regioner. Det beror på högre medellivslängd och mindre barnkullar, och även hög utflyttning från länet under 1980–90-talen.

Åldersfördelningen gör att det föds färre barn i länet, vilket leder till befolkningsminskning. Skatteunderlaget försämras och försörjningsbördan ökar.

Från Konserten Starke Band. Martina Lundberg BD Pop Social Club dec 2010. Foto: Fredrik Broman

Elena Lango, renkalvmärkning Svaipa, Adolfström. Foto: Fredrik Broman

Statistiken visar att unga flyttar från länet, flickor tidigare än pojkar.

Fortsatt stark urbanisering och globalisering påverkar länet negativt utifrån ett befolkningsperspektiv. Dessa faktorer resulterar i en ökad konkurrens mellan kommuner, mellan kust och inland men också med andra regioner.

I många av länets kommuner finns ett överskott av män och underskott av kvinnor i flera åldersgrupper. Obalansen är särskilt tydlig i mindre inlandskommuner men kan ses även i Luleåregionen.

Den demografiska utvecklingen med allt fler äldre och låga födelsetal är en stor utmaning.

Brist på arbetskraft medför allvarliga konsekvenser både för den offentliga sektorns och för det privata näringslivets expansionsmöjligheter. Rätt kompetens är viktig för väl fungerande näringsliv och offentlig sektor.

Allt fler äldre i befolkningen ställer krav på en väl fungerande välfärd med god tillgång på samhällsservice vilket i sin tur ställer höga krav på innovativa lösningar i glesa områden där närheten till service är sämre.

Möjligheter att stimulera inflyttning

Inflyttning till länet indikerar länets attraktivitet. Under de senaste åren har inflyttningen till Norrbotten ökat. Förklaringen är främst en ökad invandring.

Trots ökningen är länets inflyttning svag i jämförelse med andra regioner, men det finns positiva tendenser särskilt för några av de mindre inlandskommunerna.

”befolkningen ställer krav på en väl fungerande välfärd med god tillgång på samhällsservice.”

Möjligheter finns att stimulera inflyttning till hela länet, särskilt av unga och utrikesfödda, genom att erbjuda bra studiemiljöer, arbete, bostäder, mötesplatser, upplevelser, fritidsaktiviteter, ett rikt kulturliv, föreningsliv och utvecklingsmöjligheter. En ytterligare flyttanledning för unga är studier.

Vimmel på Kulturens hus i Luleå. Foto: Fredrik Broman.

Hundspann, Norrbottensteatern, Norra hamn i Luleå. Foto: Fredrik Broman.

Kompetens och arbetskraft, en grund för tillväxt

I Norrbotten finns goda möjligheter till kvalificerad grund- och vidareutbildning samt forskarutbildning inom flera områden (teknik, ekonomi, hälsovetenskap, pedagogik, media, musik, teater och samhällsvetenskap).

Länets universitetsområden bildar attraktiva studieorter, främst för unga. Den distansöverbryggande tekniken och lokala lärcentra gör även studier på hemorten möjligt för kvinnor och män i olika åldrar.

Länets sysselsättningsgrad ligger i paritet med rikets. Det finns däremot stora variationer inom länet där sysselsättningen är hög i Malmfälten men lägre i östra Norrbotten.

Sysselsättningsgraden bland män är något högre än för kvinnor samtidigt som länets kvinnor har en högre utbildningsnivå än männen. Andelen unga som inte avslutar gymnasieutbildningen är oroväckande hög, särskilt för pojkar i mindre inlandskommuner.

Omfattande satsningar inom bland annat gruvnäringen samtidigt som generationsväxling pågår leder till arbetskrafts- och kompetensbrist inom flera områden.

Mår vi bra så går det bra

Folkhälsa är ett uttryck för befolkningens hälsotillstånd samt för det mönster av större eller mindre olikheter i hälsa som råder mellan olika grupper av befolkningen.

”Hälsa är en resurs för individen medan en god folkhälsa är ett mål för samhället.”

Hälsa är en resurs för individen medan en god folkhälsa är ett mål för samhället. Länet har i jämförelse med andra län ett högt ohälsotal. Tillgången till ett arbete och förmågan att vara delaktig i arbetslivet är betydelsefulla faktorer för en god folkhälsa.

Infrastruktur och livsmiljöer

Norrbotten har expansiva tätorter, stads- och universitetsliv, utbud av kultur och idrott, samtidigt som området har mer glesbygd och landsbygd än de flesta andra regionerna i Europa. Länet erbjuder många gånger ett säkert, tryggt och förmånligt boende med tillgång till god samhällsservice.

Foto: Tobias Åkeblom.

Svävare på isen. Foto: Thomas Öberg.

Stad och land - två delar av Norrbotten

Luleåregionen är den största funktionella arbetsmarknadsregionen norr om Stockholmsregionen. Befolkningen uppgick till drygt 168 000 invånare 2011. En stor region fungerar som en magnet samtidigt som den utgör en kritisk massa som har betydelse för tillväxten.

”Ett län som erbjuder mångsidiga, tillåtande och innovativa miljöer för människor är attraktivt.”

Malmfälten är en expansiv näringslivsregion som har stor potential att utvecklas till ett attraktivt arbetsmarknadsområde i länet. På samma sätt har Arvidsjaurs och Arjeplogs kommuner goda möjligheter att kombinera testverksamhet och besöksnäring för ökad tillväxt och sysselsättning.

Länets östra delar har växande handel och övriga näringslivet kan ytterligare stärkas till följd av gruvnäringens investeringar.

Utbudet av kultur i form av musik, dans, film, teater, konst och hantverk är brett och viktigt för attraktiva livsmiljöer.

”Unga människors delaktighet och inflytande måste öka.”

Den lokala och regionala nivåns strategiska samarbete inom ramen för program, planer och strategier skapar möjligheter att utveckla kulturen än mer.

Avstånden och befolkningsstrukturen innebär en särskild utmaning när det gäller tillgänglighet till kultur.

Maktstrukturerna i länet är av tradition manliga vilket är ett hinder för förändring samt öppenhet och nytänkande. Unga människors delaktighet och inflytande måste öka för att utveckla ett mer jämställt samhälle.

Attraktiva boendemiljöer avgörande för etablering

Inflyttning är starkt relaterad till attraktiva boendemiljöer med bra lägen. Ett län som erbjuder mångsidiga, tillåtande och innovativa miljöer för människor är attraktivt.

Fallskärmsträning i subarktisk miljö. Foto: Kent Norberg

Plogad biltestbana på Arvidsjaursjön. Foto: Kent Norberg

En möjlighet är att nyttja länets stora ytor och möjligheter till naturnära boende.

I länet finns en tilltagande bostadsbrist i spåren av de stora investeringarna. Efter många år av mycket begränsat byggande är behoven stora att få fart på bostadsbyggandet i många kommuner. Bostadsbrist och inte tillräckligt attraktiva boendeorter riskerar att skapa inpendling istället för bofast arbetskraft.

Infrastrukturen får inte vara en begränsande faktor

En konsekvens när glesbygden avfolkas är att offentlig och kommersiell service/vård utarmas. Underlaget och förutsättningarna för service försämras.

Transportinfrastrukturen är inte tillräckligt utvecklad sedd utifrån länets strategiska läge med långa inom regionala avstånd och gles näringsstruktur. Det östvästliga transportsystemet är inte tillräckligt utvecklat för att åstadkomma ett effektivt samarbete över nationsgränserna och gentemot tillväxtmarknader i Asien.

Långa avstånd och minskande befolkning innebär en – i vissa lägen – alltför liten kritisk massa. Regionförstoring med tåg försvåras och turismen ges inte förutsättningar att växa. Hela regionen hamnar i ett mycket besvärligt läge.

Inlandet är beroende av effektiva flygförbindelser på grund av det geografiska läget, tillgänglighetssituationen och det stora upptagningsområdet. Flygtrafiken är en mycket viktig faktor för ett differentierat näringsliv och ökad förädling.

Ett hot för länets utveckling är om nationella satsningar på infrastruktur uteblir eller senareläggs. Bristen på infrastrukturinvesteringar minskar näringslivets konkurrenskraft eftersom deras möjligheter att bedriva internationella affärer försämras vilket då slår tillbaka på sysselsättningen.

Järnvägsnätet i länet har idag akuta kapacitets- och effektivitetsbrister som hotar transporter av såväl gods som personer. För att inte järnvägssystemet ska utgöra en begränsande faktor för länets utveckling måste Norrbottenbyggnaden byggas som en del av Botniska korridoren i kombination med dubbelspårsutbyggnad av Malmbanan som en del av Northern Axis.

Det glesa lågtrafikerade vägnätet är betydelsefullt för medborgare och näringsliv. Det finns i de flesta fall inga alternativ till transporter på vägnätet. Det gäller särskilt skogsindustrin, turismen och mineralnäringen.

Stark sjöfart ger internationell konkurrenskraft

En väl fungerande och konkurrenskraftig sjöfart är en förutsättning för länets basnäringar. Hamnarna måste bibehållas och utvecklas.

Det finns brister i farleder och terminalpunkter som måste säkerställas för en långsiktigt konkurrenskraftig sjöfart, detsamma gäller isbrytningen som är en nationell angelägenhet.

Transportinfrastruktursatsningar är därför av stor betydelse för den regionala utvecklingen och den internationella konkurrenskraften.

Norrbottnen är genom sitt strategiskt geografiska läge en viktig nod i det europeiska transportsystemet.

Isbrytare, Södra hamn i Luleå. Foto: Tobias Åkeblom.

Bredbandsnätet bidrar till regional utveckling genom att skapa attraktiv livsmiljö både för invånare och näringsliv i länet.

Norrbottnen har ett av landets säkraste och mest välutbyggda bredbandsnät. Detta skapar förutsättningar för ett avancerat tjänsteutbud inom näringsliv och offentlig sektor, till exempel inom e-hälsa.

Informations- och kommunikationsteknik är en grundförutsättning för att stärka konkurrenskraft och välfärd i Norrbotten, då länet liksom andra delar av Europa kan få brist på arbetskraft. Länet har hög kompetens och internationellt etablerade IT-företag.

Näringsliv och företagande

Näringslivsstrukturen är traditionell och historiskt präglad av stora basindustrier och behöver i samma utsträckning som andra svenska regioner förändras mot företagsinriktade tjänster.

Den offentliga sektorn är betydelsefull i länet och är oftast den största arbetsgivaren i de enskilda kommunerna. Alltför få entreprenörer och för lite privat kapital och för få privata bolag eller kapitalstarka enskilda personer är ett resultat av näringslivets historia och struktur.

Länets näringslivsstruktur behöver diversifieras och arbetsmarknaden breddas för att öka möjligheterna till lärande mellan branscher.

Ett regionalt diversifierat näringsliv kan leda till att konjunktursvängningarna blir mindre kännbara.

Rationaliseringar inom basnäringar och industri, en minskad offentlig sektor samtidigt som de privata tjänsterna inte har vuxit tillräckligt snabbt är länets utmaning.

Arbetsmarknaden är dessutom i hög grad könsuppdelad till följd av traditionella utbildnings-, yrkes- och karriärval.

En hållbar ekonomisk tillväxt är beroende av ett flertal faktorer. Råvarutillgångar, entreprenörskap, kompetent och/eller välutbildad arbetskraft och tillgång på kapital är exempel på några faktorer.

Dessutom handlar det om god infrastruktur och bra transportlösningar med minsta möjliga miljöbelastning för både gods och människor liksom en väl utbyggd IT-infrastruktur inklusive kunskap och kompetens att använda den.

TreeHotel i Harads. Foto: Peter Lundström.

Ice Church, Ice Hotel i Jukkasjärvi. Konstnärer: Cindy Berg, Marjolein Vonk, Jan Willem van der Schoot och Marinus Vroom. Foto: Ben Nilsson/Big Ben Productions

Mångmiljardbelopp investeras

Näringslivet har genomfört miljardinvesteringar de senaste åren. Ytterligare investeringar väntas framöver i och med etablering av nya gruvor, datacenter, vindkraft, biobränsleanläggningar med mera. Om alla planer faller väl ut de närmaste åren uppgår investeringsvolymen till mångmiljardbelopp. De små och medelstora företagen verkar i allt för stor utsträckning på en lokal, regional och nationell marknad och exporterar inte tillräckligt.

Hållbar tillväxt förutsätter helhetssyn, samverkan och delaktighet. Det är angeläget att på ett tidigt stadium identifiera synergier för avvägningar mellan olika intressen. Det kan exempelvis gälla reservatsbildning, strandskydd, förädling av naturtillgångar och tillväxt. Till synes olika perspektiv och mål kan ofta vara en källa till innovativa lösningar.

Starka tillväxtområden utpekade

Starka näringar i länet är test- och övningsverksamhet, upplevelsenäring, energi- och miljöteknik, basindustrin (förädling) samt kunskaps-

intensiva näringar. Dessa områden har pekats ut som strategiskt viktiga för länets fortsatta tillväxt och är starka forskningsområden vid Luleå tekniska universitet.

Stora globala utmaningar som till exempel inom klimat- och energiområdet påverkar länet nu och i framtiden och är bra drivkrafter för utveckling inom såväl teknik som samhälle.

Exempelvis kan stora energikrävande industrier direkt påverkas av krav på minskade utsläpp, höjda energipriser eller energiomställning och då måste länets aktörer vara förberedda och ligga steget före. Möjligheter kan genom händelser och beslut i omvärlden vändas till hot.

Norrbottnen har goda kunskaper och erfarenheter inom energiområdet. Det gäller både vid produktion och vid konsumtion av energi. Nya företag och idéer kopplade till klimatsmarta lösningar har goda möjligheter att nå internationell framgång.

Arbetet med energieffektivisering och utveckling av förnybar energi är områden med hög prioritet.

Kulturella och kreativa näringar viktiga för tjänstesektorns utveckling

Nya näringar som växer fram inom den kulturella och kreativa sektorn är viktiga för länet och bidrar till utvecklingen av tjänstesektorn. De omfattar näringar som har sitt ursprung i individuell kreativitet och talang och som skapar välfärd och sysselsättning, till exempel inom reklam, arkitektur, hantverk, design, mode, konst, dans, författande, film, video, mjukvara och musik. Genom regional specialisering inom olika branscher kan det bildas kluster, där närheten till företag i liknande branscher kan leda till ett lärande mellan företag. Regioner med kluster inom växande branscher kan uppleva en snabb tillväxt av den regionala inkomsten. Stora regioner har ett mer diversifierat näringsliv och är mindre beroende av enstaka stora arbetsställen.

Ett universitet med starka forskningsområden

Luleå tekniska universitet är förankrat i regionens näringsliv och andelen tillämpad forskning med koppling till det regionala näringslivet är stor. Universitetets spetsområden återfinns i det regionala näringslivet. Luleå tekniska universitet har forskning i världsklass inom områden som bland annat gruvteknik och energi/miljö. Länet universitets- och högskoleutbildningar är av stor betydelse för kulturen och kulturutvecklingen. Universitetets grundutbildningar profileras genom stark forskningsanknytning och ett entreprenöriellt förhållningssätt.

Länet konkurrenskraft ska öka genom satsningar på innovationer och entreprenörskap och det finns lyckade satsningar i länet att dra lärdom av. Ett sådant är innovationssystemet ProcessIT Innovations, som är en satsning på vidareförädling och ökat kunskapsinnehåll genom samverkan. ProcessIT Innovations är kopplat till den råvarubaserade industrin som med tillgång till världsledande forskning och utveckling i regionen är en motor i länet ekonomi.

Internationalisering är ett allt viktigare konkurrensmedel

En ökad internationalisering ger ökade exportmöjligheter samt företagssamverkan över gränser. Öppenhet mot omvärlden innebär för Norrbotten att öka samarbete och samverkan med andra regioner och länder. Det är ett allt viktigare konkurrensmedel för att vidga perspektiven och fördjupa ett innovativt nyttjande av länet resurser.

På tur med hundspann. Foto: Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Sammanfattning

av viktiga utmaningar och framgångsfaktorer

De största utmaningarna är den demografiska utvecklingen och den framtida kompetensförsörjningen.

Avgörande för regionens tillväxt är att det finns arbetskraft och kompetens som matchar företagens och den offentliga sektorns behov. Höjd kompetensnivå på arbetsmarknaden och företagens tillgång på arbetskraft är avgörande för näringslivets konkurrenskraft.

Sedan slutet av 1990-talet har befolkningen minskat trots stora investeringar i näringslivet. Med en allt äldre befolkning ökar försörjningsbördan och det blir allt tyngre att upprätthålla välfärden med minskande skatteunderlag. Unga, främst flickor, flyttar från länet och obalansen mellan kvinnor och män ökar. En annan utmaning är ungdomsarbetslösheten.

Fungerande kommunikationer, en väl utbyggd infrastruktur samt tillgänglig och grundläggande IT-infrastruktur är avgörande för regionens utveckling och tillväxt. Länets geografiska förutsättningar ställer särskilda krav på ett hållbart transportsystem.

En tilltagande bostadsbrist i flera delar av länet påverkar utvecklingen och tillväxten negativt och kan i förlängningen hämma inflyttning till länet och enskilda kommuner. Tillgång till attraktivt boende är en framgångsfaktor.

För att attrahera fler till länet och öka norrbottningarnas livskvalitet är arbetet med attraktiva livsmiljöer, jämställdhet och mångfald viktigt. Det krävs ett medvetet arbete med öppenhet för att bryta traditionella mönster och stimulera förmågan till nytänkande och kreativitet.

Näringslivet främjas av människors olikheter. Jämställdhet och mångfald är framgångsfaktorer och drivkrafter för ekonomisk utveckling. Mångfald är dessutom en förutsättning för ett demokratiskt samhälle.

Länet står sig bra i konkurrensen vad gäller forskning och utveckling vid universitetet och andra forskningsaktörer. Det finns en relativt god potential till förnyelse och innovation inom länets näringsliv som kan stärkas genom fler FoU-investeringar i näringslivet. Marknadsförmågan måste stärkas och utbyte mellan akademi och näringsliv öka.

Ett diversifierat näringsliv och en bred arbetsmarknad skapar goda förutsättningar för länets utveckling.

De stora globala utmaningarna inom till exempel klimat- och energiområdet ger drivkrafter för utveckling inom såväl teknik som samhälle. I länet finns goda kunskaper och erfarenheter inom energiområdet.

Internationalisering och gränsöverskridande samarbete är framgångsfaktorer för Norrbotten med sitt geografiska läge, genom dels ökad kritisk massa, dels större marknad för företagen.

Länet har en relativt hög andel elever som avslutar skolan i förtid. Det är främst pojkar som inte fullföljer gymnasiet. Skillnaderna mellan kommunerna är stora. Länets utbildningsnivå är lägre än för riket i genomsnitt och även här finns det stora skillnader mellan kvinnor och män.

Länet har ett högre ohälsotal jämfört med andra regioner. En förklarande faktor är det utanförskap som följer med arbetslöshet, det vill säga människor som står utanför arbetskraften. Tillgång till arbete är viktigt för god och jämlik folkhälsa.

Styrkor, svagheter, möjligheter och hot (SWOT-tabell)

STYRKOR:

- Det geografiska läget, klimatet, glesheten är en unik del av Europa och Barentsregionen
- Storslagen natur, tre världsarv och åtta nationalparker
- Omväxlande kulturmiljö
- Omväxlande och rikt kulturliv
- Samisk kultur och näring
- Mångkulturellt län med fem nationella minoriteter
- Naturtillgångar (mineral, skog och vattenkraft)
- Kända varumärken och profilering – rymd och högteknologi
- Miljardinvesteringar i näringslivet – ett närande län
- Allt fler småföretag
- Ett universitet som är förankrat i regionens näringsliv
- Utbildningssystemet med lärcentra i kommunerna
- Identifierade och starkt förankrade tillväxtområden
- Attraktiva boendemiljöer, livskvalitet och trygghet
- Luleåregionen - en stark arbetsmarknadsregion i landet
- Malmfälten – en växande arbetsmarknadsregion
- Väl utbyggt bredbandsnät, Europas största
- Gränsnära samarbete
- Skogen – en förnybar resurs

SVAGHETER:

- För liten inflyttning och negativt födelsenetto
- Underskott av kvinnor i många åldersgrupper
- Åldrande befolkning
- Perifert läge i förhållande till stora marknader
- För få exportföretag
- Näringslivsstruktur och stort beroende av offentlig sektor
- Långa avstånd och liten kritisk massa
- Brist på mångfald, ensidig syn på integration
- Brister i samarbetet mellan företag
- Bristande infrastruktur (kommunikationer, bostäder)
- Låg förädlingsgrad av varor och tjänster
- Könsuppdelad arbetsmarknad
- Högt ohälsotal i jämförelse med andra län
- Avsaknaden av bredband och telefoni i vissa geografiska områden

MÖJLIGHETER:

- Stärka attraktiviteten för att öka inflyttningen
- Öka samverkan och samhandling bland beslutsfattare
- Förbättra integrationen och öka jämställdheten för bättre mångfald
- Utveckla tillväxtområden och nya tjänstenäringsar
- Omvandla "nackdelar" till "fördelar", ex. kyla, mörker, avstånd, gleshet, genom teknisk utveckling
- Öka internationaliseringen
- Dra nytta av länets kända varumärken
- Öka konkurrenskraften genom att satsa på innovationer och entreprenörskap
- Satsa på ungas kreativitet och delaktighet i samhällsutvecklingen
- Skapa attraktiva boendemiljöer med bra lägen
- Öka insatser på energieffektivisering
- Utveckling av förnybara energiformer
- Satsa på bättre kommunikationer
- Strategiska åtgärder inom Northern Axis och Botniska korridoren
- Tillgång på riskvilligt kapital
- Öka nyttan av länets bredbandsnät
- Utveckla fler digitala tjänster, både offentliga och kommersiella
- Bättre samverkan mellan naturvård och skogsnäring

HOT:

- Ökad inpendling istället för bofast arbetskraft
- Kvinnor väljer storstäderna, inflyttningen för liten
- Invandrarna stannar inte utan flyttar vidare till storstäderna
- Satsningarna och prioriteringarna är traditionella i förhållande till nya tjänstenäringsar
- Fortsatt liten kritisk massa
- Manliga och traditionella maktstrukturer
- Bostadsbristen ökar
- Arbetskrafts- och kompetensbristen accelererar
- Konkurrensen ökar - kust och inland, närliggande regioner
- Offentlig och kommersiell service/vård utarmas
- Klimathotet kan påverka näringslivet negativt
- Nationella satsningar på transportinfrastruktur senareläggs och uteblir
- Samverkan minskar och revir och prestigetänkande dominerar
- Okunskap och fördomar befäster en onyanserad bild av Norrbotten
- Fortsatt stark urbanisering och globalisering
- För få entreprenörer och för lite privat kapital
- Ökade transportkostnader

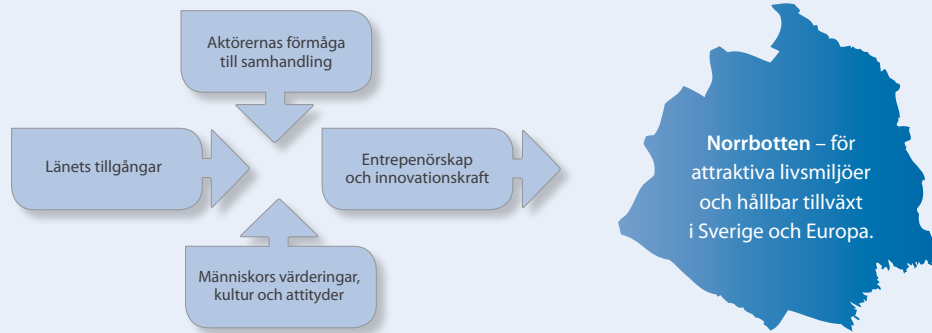

Fem prioriterade områden:

- Livsmiljöer
- Innovation och förnyelse
- Tillgänglighet
- Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud
- Strategiskt gränsöverskridande samarbete

Modellen beskriver grunderna för en hållbar framtid. Utgångspunkten är länets tillgångar. Entreprenörskap och innovationskraft handlar om den kreativa förmågan att nyttja länets tillgångar på lång sikt. Det handlar även om människors värderingar och attityder samt aktörernas förmåga till samhandling. Källa: Montana et al 2001.

Utvecklingsinsatser 2020

Fem prioriterade områden

Det regionala tillväxtarbetet har sin utgångspunkt i Europa 2020 - EU:s strategi för full sysselsättning och hållbar tillväxt för alla samt Sveriges nationella strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013 är vägledande för det regionala tillväxtarbetet i Sverige.

I strategin har nationella prioriteringar tydliggjorts för det regionala tillväxtarbetet som avser strategiskt gränsöverskridande samarbete, tillgänglighet, innovation och förnyelse samt kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud. Tillsammans ska man inom länet på ett systematiskt sätt arbeta med utvecklingsinsatser inom följande fem prioriterade områden:

Livsmiljöer • Innovation och förnyelse • Tillgänglighet • Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud • Strategiskt gränsöverskridande samarbete.

Norrbottens prioriterade utvecklingsinsatser utgår från dessa fem områden. De hänger alla ihop och är beroende av varandra. Har människorna den

kompetens som länet behöver, i ett jämställt och attraktivt samhälle, där det skapats en branschbredd och tillgång till marknader både i närområdet och på den internationella arenan – då skapas innovationskraft i Norrbotten.

God livsmiljö, ett attraktivt boende och en bra kulturmiljö är några faktorer som har betydelse för ökad attraktivitet i regionen. Att stärka regionens attraktivitet för att attrahera nya invånare och erbjuda befintliga invånare ett gott liv är ett viktigt arbete som ska vara genomgående för alla prioriterade områden.

Detta innebär bland annat att erbjuda boende i olika miljöer, förstärka kultur- och fritidsutbudet, stärka näringslivsklimatet, möjliggöra för olika utbildningsalternativ och ha tillgång till god service och god infrastruktur.

Under respektive område finns en kort sammanfattning över hur Europa 2020-strategin och nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning beskriver det prioriterade området. Därefter följer en redovisning av Norrbottens strategier och prioriterade åtgärder inom varje område.

- Livskvalitet
- Attraktiva livs- och boendemiljöer
- Jämställdhet
- Integration och mångfald
- God folkhälsa
- Miljö
- Grundläggande samhällsservice

Schack på Storgatan i Luleå. Foto: Fredrik Broman.

Livsmiljöer

Europa 2020

EU:s strategi fokuserar på tillväxtfrågor, kunskap och innovationer. För att lyckas måste EU förlita sig på invånarnas talanger och kreativitet, värderingar, demokratiska institutioner, beaktandet av ekonomisk, social och territoriell sammanhållning och solidaritet, respekt för miljön, kulturell mångfald och jämställdhet.

Nationella strategier

Huvuduppgiften för den ekonomiska politiken i Sverige är att skapa en så hög varaktig välfärd som möjligt genom hög uthållig tillväxt, hög varaktig sysselsättning, välfärd som kommer alla till del och ekonomisk stabilitet. Den ekonomiska tillväxten måste också vara förenlig med god miljö och hälsa.

Målsättningen om hållbar tillväxt uppfylls bara om det finns goda livsbetingelser för människorna. För att människor ska känna att de utvecklas av egen kraft krävs goda förutsättningar för entreprenörskap och jobb men också för en bra boendemiljö och hög välfärdsnivå. Det krävs att alla kan hitta intressanta företags-, studie- och jobbmöjligheter i en lokal arbetsmarknadsregion.

Insatser som syftar till en god tillgänglighet till service är viktiga för att skapa attraktiva miljöer för medborgare och näringsliv i alla delar av landet.

Norrbottens strategier

Det ska vara attraktivt att bo och verka i Norrbotten för alla människor. Länet ska vara ett efterfrågat besöksmål. Norrbotten erbjuder goda uppväxtvillkor för barn och unga.

”Det ska vara attraktivt att bo och verka i Norrbotten för alla människor.”

Det genomförs omfattande investeringar och etableringar av nya arbetsplatser i Norrbotten som ska införlivas i den lokala och regionala ekonomin. För att lyckas med det behövs attraktivt boende och utveckling av stad och land. Strandnära bebyggelse ökar attraktiviteten.

Attraktiva miljöer erbjuder tillgång till ett rikt och varierat kultur- och nöjesutbud, sociala nätverk, välfärd, bra boende, kvalificerade och

Svartöleden i Luleå. Foto: Per Pettersson.

LuleBo Cup, Hälsans hus i Luleå. Foto: Per Pettersson.

givande arbetstillfällen och goda kommunikationer och välutbyggd informations- och kommunikationsinfrastruktur.

”attraktiv boende- och investeringsmiljö ska göras tydligare för studenter, inflyttare, besökare, finansiärer och företagare.”

Bilden av Norrbotten som attraktiv boende- och investeringsmiljö ska göras tydligare för studenter, inflyttare, besökare, finansiärer och företagare. Det ska vara enkelt att resa, både fysiskt och virtuellt, till och från Norrbotten, men också inom länet.

Länet ska erbjuda mångsidiga, tillåtande och innovativa miljöer för invånarna i Norrbotten och för de som vill flytta hit.

Bevara och förädla kultur och kulturarv, exempelvis samiskt näringsliv och kulturföretagande, samt värna om de nationella minoriteternas språk, naturen och miljön nu och för kommande generationer. Genom goda livsvillkor ska ohälsa och utanförskap förebyggas.

Människor som bor och verkar både i stad och land och tänker i nya banor är en förutsättning för fortsatt stark regional utveckling.

Unga människors syn på företagande och framtidens näringar är inte alltid desamma som vuxenvärldens. Därför är unga människors framgångar och framsteg samt vilja att verka och bo i länet avgörande nyckelfaktorer för utvecklingen av Norrbotten. En god självbild är en förutsättning för en långsiktig utveckling.

Det praktiska arbetet med en god folkhälsa handlar om att finna former, metoder och strategier för insatser på arbetsmarknaden och att skapa goda och trygga miljöer för barn och unga för att förebygga ohälsa redan i tidiga åldrar.

Fritidsaktiviteter är viktiga för en god och jämställd hälsa. Inflyttningen av utrikesfödda är mycket viktig. Länet och kommunerna ska vara attraktiva för utrikes födda.

För att vidareutveckla såväl offentlig som kommersiell service i lands- och glesbygd, med särskilt fokus på unga kvinnors och mäns behov, krävs innovativa lösningar och delaktighet på lokal och regional nivå.

Prioriterade åtgärder

- Främja en god, jämlik folkhälsa och livskvalitet så att människor mår bra vilket bidrar till långsiktig tillväxt och välfärd. Förbättra integrationen och se utrikes födda som en resurs som berikar samhället.
- Vidareutveckla Norrbottens livsmiljöer så att fler investeringar och etableringar kommer till länet. Stimulera byggandet av energisnåla bostäder som stärker en attraktiv livsmiljö, så att kvinnor och män både kan och vill bo på olika platser i länet, samtidigt som länet är ett attraktivt besöksmål.
- Prioritera insatser för att införliva etableringar i den regionala och lokala ekonomin för att stärka samhällsservice, kompetensförsörjning och skattekraft.

Åtgärder

- Driva ett systematiskt arbete med miljö-kvalitetsmålen för att bidra till en god livsmiljö för invånarna i Norrbotten.
- Främja förutsättningar för personlig utveckling och karriärmöjligheter oavsett ålder, kön, etnisk tillhörighet, social eller kulturell bakgrund, sexuell läggning, religion eller funktionshinder.
- Erbjudna mångsidiga, tillåtande och innovativa miljöer för alla.
- Skapa förutsättningar för samverkansformer i syfte att stärka social tillit, entreprenörskap och ledarskap.
- Stimulera vidareutveckling av nya innovativa lösningar för att stärka grundläggande offentlig och kommersiell service i lands- och glesbygd.
- Förmedla kunskap och berättelser om Norrbotten och länets variationsrika livsmiljöer och goda ekonomiska levnadsvillkor för att stimulera inflyttning, investeringar och för att skapa nya jobb och företag.
- Öka jämställdheten som en drivkraft för hållbar tillväxt.
- Insatser för delaktighet och inflytande som gäller för alla åldersgrupper, men satsa särskilt på ungas kreativitet och delaktighet i samhällsutvecklingen.
- Bevara och förädla kultur och kulturarv, exempelvis samiskt näringsliv och kulturföretagande, samt värna om de nationella minoriteternas språk och kultur, naturen och miljön nu och för kommande generationer.
- Insatser för att stärka kulturens infrastruktur genom fördjupad samverkan mellan region, kommuner och civilsamhälle.
- Stimulera aktiviteter för att stödja barn och ungas uppväxtvillkor.
- Bredda lokala arbetsmarknader genom stärkta pendlingsmöjligheter.

Entré, Ice Hotel i Jukkasjärvi. Foto: Ben Nilsson/Big Ben Productions.

Lotsutkiken på Rödkallen i Luleå skärgård. Foto: Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Ormbergsskolans fritids i Luleå. Foto: Per Pettersson.

Innovation och förnyelse

Europa 2020

Europa 2020-strategin pekar på att kunskap och innovation ska stärkas som drivkrafter för vår en framtida tillväxt.

För detta krävs att kvaliteten på utbildningen förbättras, att forskningsresultaten stärks samt att innovation och kunskapsöverföring inom hela EU främjas. Europa 2020 pekar på smart specialisering vilket innebär att regionen ska fokusera på ett antal områden som regionen är bra på.

Tillvägagångssättet är bland annat genom analys av tillgångar, involvering av nyckelintressenter, gränsöverskridande kontakter, kluster, nätverk och modet att ta strategiska beslut. Det handlar inte om att välja vinnare utan snarare om att effektivt samordna resurser.

Viktigt är också att nyttja informations- och kommunikationstekniken fullt ut och se till att innovativa idéer kan omvandlas till nya varor och tjänster som skapar tillväxt, högkvalitativa

arbetstillfällen och bidrar till att ta itu med samhällsliga utmaningar på både europeisk och global nivå.

Nationella strategier

Nationella strategin betonar forskning, utveckling och innovation som centrala delar för att skapa tillväxt.

I en globaliserad värld måste svensk konkurrenskraft främst bygga på ett högt kunskapsinnehåll i sina exportprodukter. Sveriges ställning som forskningsnation stärker konkurrenskraften och bidrar till hållbar ekonomisk tillväxt och välfärd. Genom en ökad satsning på tjänsteinnovation kan Sverige förnya och förbättra landets förutsättningar.

Den nationella strategin pekar även på att den regionala tillväxten är viktig för att uppnå Sveriges ambitioner med innovationsutvecklingen.

Det nationella reformprogrammet lyfter fram handeln med varor och tjänster, företagens direktinvesteringar och arbetskraftens rörlighet

Foto: Tobias Åkeblom.

Dansföreställning med barn.

över gränserna. Öppna marknader med väl fungerande konkurrens är grunden för ett livskraftigt och dynamiskt näringsliv och därmed ökad sysselsättning.

”Entreprenörerna är ofta innovationssystemets nyckelpersoner.”

För att kunna dra nytta av globaliseringens fördelar ställs samtidigt krav på ekonomins förmåga till ständig anpassning till nya förutsättningar.

Ett innovativt och dynamiskt näringsliv med god anpassningsförmåga är således centralt för tillväxt och sysselsättning.

Norrbottens strategier

Innovationssystem består av aktörer, nätverk och institutioner som är ömsesidigt beroende av varandra i innovationsprocessen.

Aktörerna kan bestå av näringsliv, universitet/högskolor, offentlig och ideell sektor som är involverade i en komplex väv av formella och

informella nätverk. Entreprenörerna är ofta innovationssystemets nyckelpersoner.

Att stärka de innovativa miljöerna och främja samverkan inom och mellan innovationssystemen är viktigt för vår innovationskraft, näringslivets konkurrenskraft och en hållbar regional tillväxt.

Det är nödvändigt att förutsättningarna för innovation ständigt utvecklas och förbättras, speciellt att öka förståelsen för vilka förutsättningar och drivkrafter som driver innovation och förnyelse.

”En hållbar tillväxt förutsätter ett jämställt samhälle.”

Kreativitet och innovationskraft är bland de mest värdefulla tillgångarna länet har och måste alltid underhållas och premieras.

En hållbar tillväxt förutsätter ett jämställt samhälle. För en positiv utveckling i regionen behöver entreprenörskap och företagande stimuleras redan från tidig ålder.

- Tillväxtområdena
- Innovativa miljöer
- Starka forskningsområden
- Differentiering av näringslivet
- Besöksnäringen
- Miljödriven näringslivsutveckling
- Barn och ungas kreativitet och entreprenörskap
- Kulturella och kreativa näringar

Foto: Marcus Hortlund.

Genom att tillvarata den kreativitet och skaparkraft som olika människor representerar skapas en grund för nytänkande, förnyelse och ett mer entreprenöriellt klimat. I mötet mellan olika sätt att tänka och agera finns framgångsfaktorerna. Norrbotten behöver ta tillvara på alla människors kreativitet, mod och drivkrafter att förändra vardagen.

”Norrbotten behöver ta tillvara på alla människors kreativitet, mod och drivkrafter att förändra vardagen.”

Begreppet innovation har breddats från att tidigare omfattat tekniska produkter och processer till att nu även inbegripa tjänster, upplevelser, organisationssätt, marknadsföring och hur man tar sig an sociala utmaningar tillsammans.

Innovationer uppstår där olika aktörer samarbetar och interagerar. Såväl kvinnor som män utvecklar innovationer både i offentlig som privat verksamhet. Innovationer kan, men behöver inte, vara baserade på forskning.

Detta ställer särskilda krav på de offentliga aktörerna att snabbt kunna anpassa sina stödssystem utifrån en förändrad omvärld med en mer inkluderande och bredare bild av vad en innovation är.

En stark forskning och utveckling i företagen och hos universitet kräver också affärsmodeller och system för att föra forskningsresultat och innovationer till marknaden.

Innovationer kan också skapas genom att utveckla affärsmodeller för befintliga varor eller tjänster. Social innovation och samhälls-entreprenörskap är viktiga initiativ för att förbättra det som saknas eller inte fungerar i samhällsbygget.

”När olika perspektiv blandas sker utveckling.”

Dessa initiativ drivs ofta i skärningspunkten mellan privat, offentlig och ideell sektor. Företagande som tar ansvar leder till ökad och mer långsiktigt hållbar tillväxt. Sociala företag är företag som ställer upp sociala mål för sitt företagande.

Med hjälp av videomöten samordnas modersmålsundervisning mellan skolor och kommuner.
Foto: Jennie Pettersson.

Stödutfordring av renar i Stubba, feb 2012. Foto: Fredrik Broman.

Norrbottnen har precis som hela landet en starkt könssegregerad arbetsmarknad där män främst arbetar inom basindustri, tillverkningsindustri och ny teknik och kvinnor främst arbetar inom offentlig sektor och inom tjänstesektorn.

När olika perspektiv blandas sker utveckling. En ökad differentiering av länets näringsliv behövs och betydande satsningar måste ske på bland annat kluster och innovationssystem som stärker både näringar där kvinnor är överrepresenterade och kopplingar mellan mans- och kvinnodominerade näringar.

Samtidigt behövs satsningar på kvinnors entreprenörskap, innovationer och företagande. Fler möjliga varor, tjänster och lösningar blir synliga när utvecklingen inte styrs av könsstereotypa normer.

Den offentliga sektorn, inte minst inom vård och omsorg, står inför betydande utmaningar. Främjande av e-hälsa är ett viktigt mål i den digitala agendan för Europa.

Det finns en stor potential att utveckla e-hälsa mycket längre i framtiden, ett område där Norrbotten redan ligger väldigt långt framme i ett internationellt perspektiv.

Länets starka expansion av företag inom besöksnäringen och de kulturella och kreativa näringarna är en viktig potential för tillväxt. Inom dessa näringar arbetar många kvinnor, unga och utrikes födda.

”Ungas entreprenörskap och företagande har stora möjligheter till utveckling.”

Regionens besöksnäring under varumärket Swedish Lapland har stor dragningskraft. Dessutom visar besöksnäringen i regionen gång på gång sin höga innovationsförmåga i och med att några av världens mest kända turistiska varumärken uppstått just här.

Ungas entreprenörskap och företagande har stora möjligheter till utveckling när de kulturella och kreativa näringarna växer.

Kultursektorn är i detta sammanhang en viktig arena. Den pågående generationsväxlingen hos länets företag är en utmaning, men samtidigt en stor möjlighet för att ge plats åt bland andra ungas företagande.

Tillväxtområden:

- Kunskapsintensiva tjänstenärings
- Upplevelsenärings
- Test- och övningsverksamhet
- Energi och miljöteknik
- Basindustrin – förädling

Genom kontinuerlig förstärkning av affärs- och marknadskunnandet hos små och medelstora företag ökar deras förmåga att utveckla attraktiva varor och tjänster med höga förädlingsvärden. En väl fungerande kreditmarknad för alla näringar med god tillgång till låne-, risk- och ägarkapital är en grundläggande förutsättning.

För att stärka företagens möjligheter till förnyelse och expansion är exportfrämjande insatser av särskild betydelse för hållbar tillväxt. Länets, destinationernas, platsernas och företagens förmåga att paketera sina affärsfördelar är central för att lyckas inom alla områden oavsett om det handlar om att skapa fler investeringar och nytt kapital till regionen, attrahera nya etableringar eller att länets attraktivitet ska göra att fler människor besöker Norrbotten.

Länet måste också bli bättre på att designa sig själv, sina produkter och platser. Med rymden som gemensam faktor växer nu en ny industri fram där rymd och turism utgör grundstommen. För att ta tillvara på den verkliga potentialen som denna framtidsindustri skapar krävs en utveckling av olika tjänster och upplevelser kring detta.

Länets landsbygd utgör en god bas för satsningar på bland annat besöksnäringen där utbudet av kultur och natur bidrar till många unika upplevelser. För att kunna skapa mervärden och hållbar tillväxt i hela länet är det viktigt med ett samspel mellan landsbygd och tätort.

”Basnäringarna är på många sätt ryggraden i det norrbottniska näringslivet.”

De samiska företagen har särskilda utvecklingsförutsättningar och bidrar till att öka mångfalden och differentieringen av länets näringsliv. Rennäringen kan kombineras med turism och företagande inom tjänste- och kunskapssektorn.

Basnäringarna är på många sätt ryggraden i det norrbottniska näringslivet. De sysselsätter inte bara många människor och står för miljard-

investeringar utan är också ofta helt avgörande för att skapa lokala och regionala marknader för flera andra branscher. För att Norrbotten ska klara den ständigt ökande konkurrensen som internationaliseringen innebär är det viktigt att vara ledande i produktivitetens utvecklingen i olika branscher.

Luleå tekniska universitets verksamhet är starkt integrerad med basindustrin som till stor del baseras på regionens naturresurser.

”Universitetets forskning är organiserad i starka forskningsområden och sker i nära samarbete med näringsliv och samhälle.”

Universitetets forskning är organiserad i starka forskningsområden och sker i nära samarbete med näringsliv och samhälle. En övervägande del av forskningen är tillämpad med mål att utveckla nya varor eller tjänster. Det är viktigt att regionens företag genom samverkan får nytta av forskningsresultat, akademiker och forskare. Här utgör studenternas examensarbeten en viktig del.

För att ta tillvara tillväxtpotentialen och bidra till ny företagsamhet inom klimat-, miljö- och energi arbetet behöver det regionala tillväxtarbetet främja dels utvecklingen av miljövänlig och resurs- och energieffektiv teknik och förnybar energi, dels framväxten av innovativa miljöer inom det området med särskilt fokus på små och medelstora företag. Tillvaratagande av ekosystemtjänster samt optimering av material- och energiflöden behövs för en långsiktigt hållbar ekonomi.

Det finns flera viktiga strategier och dokument som mer specifikt visar inriktningen på länets satsningar. Norrbotten prioriterar fem tillväxtområden: Kunskapsintensiva tjänstenäringar, upplevelsenäringar, test- och övningsverksamhet, energi och miljöteknik, basindustrin – förädling.

Prioriterade åtgärder

- Fortsatt utveckla innovativa miljöer och kommersialisering, entreprenörskap, en mer entreprenöriell miljö samt skapa fler och växande företag, för att positionera Norrbotten som en innovativ region i Europa.
- Ta fram en regional innovationsstrategi för att bidra till att vidareutveckla forsknings- och innovationssystem, främja spetskompetens, smart specialisering samt stärka samarbetet mellan universitet, forskning, företag, samhälle och den ideella sektorn.
- Kontinuerligt arbeta för att stärka ungas entreprenörskap och företagsamhet och att stimulera initiativ till ökad jämställdhet och mångfald i näringslivet.

Åtgärder

- Öka samverkan mellan näringslivets aktörer och andra intressenter.
- Verka för att privata och offentliga arbetsplatser stimulerar och främjar ett innovativt förhållningssätt och tänkande. Öka satsningar på innovation inom offentlig sektor.
- Arbeta strategiskt för att ytterligare stärka Luleå tekniska universitets forskningsområden med stora möjligheter till utveckling: energi, råvaror, infrastruktur, IT, e-hälsa, turism, upplevelseproduktion, material-, tjänsteutveckling/tjänstedesign och produktutveckling.
- Stimulera små och medelstora företag att kommersialisera sina utvecklingsidéer, att bygga upp innovationssystem utifrån sina behov, inkludera studenter och att ytterligare utveckla sin samverkan med Luleå tekniska universitet.
- Utveckla affärsmodeller för kommersialisering av forskningsresultat.
- Fortsätta med att utveckla besöksnäringen genom strategisk marknadsföring av regionen, och vidareförädla turistiska produkter med hög kvalitet.
- Öka insatser för utveckling av miljöteknik och energieffektiva lösningar samt främja affärsutvecklande insatser med bas i klimatförändringarna.
- Skapa former för att underlätta generationsskiften i företag.
- Stimulera små och medelstora företag att göra fler och bättre affärer på en internationell marknad.
- Arbeta strategiskt och systematiskt för att attrahera fler investeringar och etableringar till länet.
- Verka för att investeringar i basnäringarna leder till att ny teknologi förs in i regionen som kan bidra till att nya branscher och produkter utvecklas.
- Satsa på att utveckla kulturella och kreativa näringar.
- Satsa på att åstadkomma en ökad differentiering av länets näringsliv.
- Särskilt stödja kvinnors entreprenörskap, innovationer och företagande.
- Särskilt stödja entreprenörskap, innovationer och företagande bland utrikes födda.
- Särskilt stödja entreprenörskap, innovationer och företagande bland den samiska befolkningen.
- Utveckla former så att företag i alla branscher har samma förutsättningar att ta del av risk-, låne- och utvecklingskapital för att kunna utvecklas och växa i länet.
- Stimulera nya tjänstenäringar att utvecklas.

Bredbandsnätet bidrar till regional utveckling genom att skapa attraktiv livsmiljö både för invånare och näringsliv i länet.

- Utökad kollektivtrafik
- IT-samhälle för alla
- Regionförstoring
- Hållbart transportsystem
- Effektiva transportkedjor

Ballonguppstigning vid Esrange i Kiruna. Foto: SSC.

Tillgänglighet

Europa 2020

Ett av huvudinitiativen i Europa 2020-strategin handlar om en integrerad industripolitik för en globaliserad tid, där det fastställs tio åtgärder för att öka den industriella konkurrenskraften i Europa.

Förutom ambitionerna att exempelvis förenkla för företag och förbättra tillgången till kapital i olika former så vill man stärka de europeiska systemen för transport och kommunikation så att de är anpassade efter industrins behov. Det handlar om att eliminera flaskhalsar och integrera de olika transportslagen och därigenom åstadkomma ett effektivt transportsystem.

Den digitala agendan för Europa är ett av sju huvudinitiativ inom ramen för Europa 2020-strategin. Där beskrivs den nyckelroll som användningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) har för att Europa ska bli ett kunskapssamhälle för alla.

EU ska fullt ut nyttja den potential som IKT har för att stärka ekonomin och samhället. Höghastighetsinternet har stor betydelse för landsbygdens möjligheter till en hållbar tillväxt.

Nationella strategier

Regeringen lyfter fram behovet av regionförstoring och ett utvecklat informationssamhälle som särskilt viktiga insatsområden.

Väl fungerande gods- och persontransporter förbättrar tillgängligheten och är en förutsättning för kvinnor och män och näringslivets konkurrenskraft.

”90 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s.”

Bredband med hög överföringskapacitet är en förutsättning för ett utvecklat informationssamhälle och för att möta utmaningar i form av globalisering, klimatförändringar och demografiska utmaningar i ett glest bebyggt land.

Målsättningen är att år 2020 bör 90 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s. År 2015 bör 40 procent ha tillgång till bredband med den hastigheten.

Bredbandsnätet bidrar till regional utveckling genom att skapa attraktiv livsmiljö både för invånare och näringsliv i länet. Byggnation av ny järnväg mellan Kalix och Haparanda. Foto: Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Norrbottens strategier

Tillgänglighet till arbete, utbildning, samhälls-service och kultur- och fritidsaktiviteter utgör grundläggande förutsättningar för länets tillväxt och attraktivitet.

”En långsiktig hållbar transportförsörjning är en förutsättning för näringslivets konkurrenskraft och investeringsvilja.”

Länets geografiska förutsättningar och avstånden till viktiga tillväxtmarknader både inom och utanför landet ställer höga krav på ett långsiktigt hållbart transportsystem för såväl gods- som persontransporter.

Goda flygförbindelser är för det långväga resandet en avgörande förutsättning för vår livskvalitet och tillväxt.

Förbättrad järnvägstrafik ger möjligheter till regionförstoring och är en förutsättning för att

kvinnor och män ska få tillgång till framförallt en bredare arbetsmarknad, utbildning och service, samtidigt som företagen säkrar sin kompetensförsörjning. Kvinnors och mäns pendlingsmönster skiljer sig åt, vilket påverkar utformning av trafik och infrastruktur.

En långsiktigt hållbar transportförsörjning är en förutsättning för näringslivets konkurrenskraft och investeringsvilja.

Inte minst gäller det för basindustrins fortsatta satsningar i länet. Dessa satsningar utgör en stor del av de nationella exportvärdena och bidrag till BNP.

För att regionen ska kunna uppfylla intentionerna i den regionala, nationella och EU strategierna/politiken, har ett antal inriktningar formulerats för arbetet inom området tillgänglighet.

Den övergripande inriktningen är att stärka ett långsiktigt hållbart transportsystem som skapar förutsättningar för säkra och effektiva transporter till land, luft och havs.

Arvidsjaur flygplats. Foto: Kent Norberg.

Facebooksymbol i is, Stadsparken i Luleå 2012. Foto: Per Pettersson.

Ett långsiktigt hållbart transportsystem förutsätts också vara samhällsekonomiskt effektivt, bidra till att uppfylla miljökvalitetsmålen samt vara tillförlitligt, tryggt och säkert för alla medborgare och för näringslivets transporter.

”likvärdiga förutsättningar för företagande, samhällsverksamheter och individuell frihet oavsett var man bor.”

För att stödja den övergripande inriktningen samt öka den globala konkurrenskraften för näringslivet är det väsentligt att arbeta för flexibla och effektiva transportkedjor där transportslagen samverkar.

Genom funktionella terminalpunkter skapar vi förutsättningar för samverkan och konkurrens mellan transportslagen.

Framförallt handlar det om att stödja satsningar med kopplingar till EU-Kommissionens prioriterade järnvägskorridorer, Botniska korridoren och Northern Axis, inom Transeuropeiska transportnätet (TEN-T), samt utveckla ”gröna”

transportupplägg inom dessa. North Sweden Seaport med Luleå hamn som en av fem utpekade strategiska hamnar i TEN-T är en del i ett sammanhållet transportsystem.

Behovet av större sammanhängande arbetsmarknadsregioner som bidrar till en rörligare arbetskraft och därmed en stärkt kompetensförsörjning för näringslivets långsiktiga konkurrenskraft kräver en bättre infrastruktur som ger förutsättningar till goda trafiklösningar.

Hela norrlandskusten med kopplingar till inlandet kan genom en utbyggnad av Botniska korridoren inklusive Norrbotniabanan ges förbättrade pendlingsmöjligheter och underlätta regionförstoring.

För de delar av inlandet som saknar alternativa transportmöjligheter med rimliga restider är goda flygförbindelser direkt avgörande för näringslivets utveckling.

Vikten av att åstadkomma regionförstoring och förbättrad tillgänglighet, såväl inom länet som med omvärlden, kan inte nog understrykas. Förutom investeringar i transportinfrastruktur är en framgångsfaktor att i all planering ha ett ”hela resan perspektiv” samt öka samverkan mellan de traditionella sektorsgränserna.

Bergnälsbron i Luleå. Foto: Tobias Åkeblom.

Luleå tekniska universitet, STUDION. Foto: Per Pettersson.

Genom en ökad samverkan mellan statliga, regionala och kommunala aktörer inom bland annat transportinfrastruktur, kollektivtrafik och fysisk planering ökar förutsättningarna för att åstadkomma en förbättrad tillgänglighet för alla medborgare samt att det sker på ett hållbart sätt.

Därmed lägger man också en viktig grund för att hela resan ska fungera, med effektiva bytestpunkter mellan de olika transportslagen, där inte minst kollektivtrafiken har en mycket viktig roll i det hållbara transportsystemet. Bra informationssystem och användning av IKT är också en viktig del i ”hela resan”.

En regionförstoring och satsningar på kollektiva trafiklösningar ökar möjligheterna att nyttja kultur- och fritidsutbud i närliggande städer – för både besökare och boende i länet.

Universitetets viktiga roll som förmedlare av kunskap, kompetens och forskningsresultat stärks påtagligt genom ökad tillgänglighet. Inflöde av ny kunskap och nya människor är avgörande faktorer till utveckling och förnyelse för att skapa en bärkraftig och attraktiv region. Dessutom bidrar en regionförstoring till att

säkerställa det demokratiska perspektivet samt kvinnors och mäns lika villkor.

Norrbotten har tillgång till Europas största öppna bredbandsnät vilket länet ska nyttja och bygga vidare på genom en fortsatt utbyggnad och framförallt användning av höghastighetsnätet.

”Dessutom bidrar en regionförstoring till att säkerställa det demokratiska perspektivet samt kvinnors och mäns lika villkor.”

Genom intelligenta lösningar kan man öka ”tillgängligheten” till samhällsservice och utbildning inte minst för boende i lands- och glesbygden.

En väl utbyggd IT-infrastruktur innebär likvärdiga förutsättningar för företagande, samhällsverksamheter och individuell frihet oavsett var man bor. För Norrbotten är tillgången till bra bredbandsnät lika viktig som tillgången till elnät och vägnät. Det nationella målet om bredband med hög hastighet gäller i högsta grad även för Norrbotten.

Prioriterade åtgärder

- Målinriktat arbete för att i närtid få till stånd en kraftfull satsning på järnvägens infrastruktur. Norrbotniabanan som är en mycket viktig länk i Botniska korridoren och Malmbanan (dubbelspår) som länk till Northern Axis. Stråken finns med som en del av Transeuropeiska transportnätet (TEN-T).
- Utforma en regional digital agenda för att säkerställa en tillgänglig och grundläggande IT-infrastruktur i länet och verka för en sammankoppling av bredbandsinfrastrukturen över nationsgränserna. Åtgärder för att bättre nyttja bredbandsnätet i länet och stimulera utvecklingen av ett brett tjänsteutbud av e-tjänster.
- Säkerställa att flygtrafiken till och från länet prioriteras för regionens konkurrenskraft vilket är helt avgörande för inlandet och dess utveckling.

Åtgärder

- Strategiska åtgärder på vägnätet för ökad trafiksäkerhet, framkomlighet och ökade nyttolaster, inte minst för att tillmötesgå de behov som etablering av nya gruvor och nya näringar, exempelvis vindkraften genererar.
- Utveckla terminaler såväl mellan väg och järnväg som mellan dess kopplingar mot hamnarna i länet.
- North Sweden Seaport ska stärkas. Säkerställa och utveckla en bibehållen hamnstruktur av god kvalitet som en del av Motorways of the Sea.
- Satsa på utbyggd kollektivtrafik för större arbetspendling. Åtgärder för att öka kollektivtrafikens marknadsandel genom bland annat satsningar i funktionella resecentra och hållplatser för såväl väg- som järnvägstrafik.
- Säkerställa en bibehållen flygplatsstruktur med statliga och kommunala flygplatser som håller god kvalitet.
- Långsiktigt säkra det finmaskiga vägnätets standard och bärighet.
- Förbättringsåtgärder i strategiska huvudstråk som E4 och E10. Högtrafikerade vägsträckor med hög olycksfallsfrekvens bör ur säkerhets-synpunkt bli utbyggda och mötesseparerade.
- Säkerställa att hela länet har tillgång till grundläggande telefonitjänster med möjlighet att koppla på tjänster som exempelvis trygghetslarm.

Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud

Europa 2020

Europa 2020-strategin bygger bland annat på prioriteringen ”Tillväxt för alla”. En tillväxt för alla innebär att fler människor inom EU kommer ut på arbetsmarknaden, fler och bättre jobb skapas, särskilt för kvinnor, unga och äldre. Strategin betonar även vikten av att människor i alla åldrar förbereder sig för förändringar genom investeringar i kompetensutveckling, att modernisera arbetsmarknaden och välfärdsystemen samt att se till att tillväxtvinsterna når ut till alla delar av EU.

EU står inför en rad utmaningar som har accentuerats till följd av ekonomiska kriser. EU:s strategi ska få fart på EU-ländernas ekonomier och skapa fler jobb och högre tillväxt genom kompetensutveckling under hela livet, i syfte att öka deltagandet på arbetsmarknaden.

Nationella strategier

Nationella strategin lyfter fram kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud som särskilt viktiga insatsområden. Tillgång på arbetskraft med rätt kompetens är en förutsättning för en utveckling av näringslivet.

Det livslånga lärandets betydelse ökar genom den ständiga förnyelsen av produktion, teknik och kunskap. Sverige måste ha en arbetsmarknad som fungerar för alla, där alla kan känna sig delaktiga oavsett etniskt ursprung, kön eller ålder och där allas arbetslivserfarenhet och kompetens tas tillvara.

Regeringens reformprogram 2011 anger politikens inriktning mot full sysselsättning som främsta mål. Alla som är arbetsföra ska kunna delta i arbetslivet.

Norrbottens strategier

En god kompetensförsörjning är viktig för regional utveckling. Tillgång till arbetskraft med rätt kompetens är en förutsättning för att näringslivet i Norrbotten ska fortsätta att utvecklas.

Utbildning, det livslånga lärandet och en fungerande arbetsmarknad är avgörande för länets konkurrenskraft, tillväxt och attraktivitet.

Tillgänglighet till utbildning och kompetenshöjande insatser är viktiga för en fortsatt utveckling och bidrar till regionens attraktivitet.

”Global konkurrens och nya tekniska möjligheter förändrar kraven på kunskap och kompetens.”

Global konkurrens och nya tekniska möjligheter förändrar kraven på kunskap och kompetens. Både organisationer och individer måste allt oftare ställa om – byta jobb, lära nytt och lära mer.

Det blir allt svårare att gå igenom arbetslivet och klara sig med den utbildning man en gång skaffade.

Förmågan till förändring har i sig blivit en viktig kompetens, både för individen och för organisationen/företaget.

De övergripande målen i den regionala utvecklingsstrategin handlar bland annat om att öka inflyttningen, öka sysselsättningsgraden, höja utbildningsnivån och skapa fler nya och jämställda företag i Norrbotten.

- Samverkan med näringslivet
- Det livslånga lärandet – karriärbyten
- Integration - mångfald och delaktighet
- Luleå tekniska universitet (LTU)
- kvalificerade utbildningar
- Arbetsmarknad – jämställdhet
- Ungas inträde på arbetsmarknaden
- Folkhälsa – en framgångsfaktor

För den enskilde individen handlar arbete om försörjning, egenmakt, att utveckla sin kompetens och att kunna förändra sitt liv till det bättre.

För samhället innebär det en väl fungerande arbetsmarknad för att öka sysselsättningen, stärka konkurrenskraften och öka jämställdhet och mångfald i arbetslivet.

En väl fungerande arbetsmarknad avgör hur Norrbotten ska rusta för framtiden, möta en demografisk utmaning där färre kommer att försörja fler, och stå stark i en global konkurrens.

”Alla människor ska ha möjlighet att delta i arbetslivet efter egen arbetsförmåga.”

En hållbar tillväxt och näringslivsutveckling är beroende av arbetskraft med rätt kompetens. Den tillgängliga arbetskraften behöver ha den kompetens som efterfrågas av arbetsgivarna.

Delaktighet och sysselsättning är faktorer som är viktiga för en god folkhälsa. Trots en ökad efterfrågan på arbetskraft står många, särskilt unga, utanför arbetsmarknaden. Länet behöver

fler nya företag och fler jobb. Samverkan mellan forskning, näringsliv, offentlig sektor och politiska institutioner och civilsamhället är särskilt viktig i dessa sammanhang. Länet måste fortsatt arbeta med attityder till företagande och entreprenörskap med särskilt fokus på att fler kvinnor i hela länet startar eller driver företag.

Barn och unga måste genom hela utbildningssystemet fortlöpande prioriteras när det gäller företagsamhet och entreprenörskap.

Livslångt lärande och högre utbildning lönar sig för den enskilde och stärker regional konkurrenskraft. I det sammanhanget har Luleå tekniska universitet en viktig roll att fylla som strategisk aktör.

Alla människor ska ha möjlighet att delta i arbetslivet efter egen arbetsförmåga. Stora utmaningar kvarstår för att underlätta för människor med svagare förankring på arbetsmarknaden att komma i arbete.

Utanförskap ska brytas och förvandlas till innanförskap. Vägen till ett arbete och social arbetsgemenskap är viktiga steg. Norrbotten har ett relativt högt ohälsotal. Genom förebyggande folkhälsoarbete och en god hälso- och sjukvård ska antalet sjukskrivningar i länet minska.

Biltestverksamhet i Arjeplog. Foto: Johan Fjellström.

Vårvinter på isen i Tornehamn.

På så sätt blir fler personer anställningsbara och kan delta i arbetslivet. Länets utbildningsnivå understiger riksgenomsnittet och framförallt utbildar sig männen i liten omfattning.

För att klara arbetskraftsbehovet och uppnå fortsatt tillväxt i länet är det viktigt att uppmuntra kvinnor och män att utbilda sig. Det livslånga lärandets betydelse är centralt i det ständigt förnyade arbetslivet. Samråd och nära dialog mellan näringsliv, utbildningsanordnare, myndigheter och organisationer har stor betydelse för kompetensförsörjningen.

”Det livslånga lärandets betydelse är centralt i det ständigt förnyade arbetslivet.”

Det ger ökad kunskap och översikt, samordning av behovsanalyser inom kompetensförsörjnings- och utbildningsområdet, ökad samverkan kring kompetensförsörjning och utbildningsplanering, och ökad kunskap om utbud och efterfrågan av olika utbildningar.

Allt tyder på att det kommer att ställas högre krav på bred kompetens i framtiden. Fler och fler

högutbildade kommer att skapa sin egen försörjning inom helt nya yrken och branscher.

Under skoltiden är det viktigt att unga får en bred information om utbildningssystemets möjligheter och vad som efterfrågas på arbetsmarknaden. Många unga saknar idag kompletta betyg från gymnasiet.

En viktig utmaning är därför att verka för att unga lyckas med studier, tar examen med fullständiga betyg och får goda förutsättningar inför framtiden.

Det är viktigt att arbetsplatser utvecklas för att bli mer attraktiva för kvinnor och män samt skapa bra arbetsmiljöer och goda utvecklingsmöjligheter. Det är viktigt att medvetenheten är hög om attityder och värderingar kring manligt och kvinnligt på arbetsplatserna.

Det är också viktigt att människor med olika bakgrund, kunskap och personlighet värdesätts. Blandade grupper ger högre produktivitet, ökad kreativitet, nya kundgrupper och ökad lönsamhet.

Länet har högst andel åldersavgångar av alla län. För att klara den kommande generationsväxlingen på arbetsmarknaden måste hela arbetskraftens potential synliggöras. Ett exempel är att erbjuda äldre möjligheten att jobba längre.

Prioriterade åtgärder

- Öka antalet elever som går ut gymnasiet med fullständiga betyg och stimulera till ett livslångt lärande för morgondagens arbetsmarknad.
- Utveckla strategisk samordning mellan utbildningsanordnare, näringsliv och samhälle för att säkerställa utbildningssystem med hög kvalitet och identifiera strategiska yrkesområden. På ett tidigt plan identifiera flaskhalsar och bristyrken på arbetsmarknaden.
- Uppmuntra kvinnor och speciellt män att satsa på högre utbildning. Marknadsföra framtidsyrken, karriärmöjligheter och företagande i Norrbotten för att få fler att verka och bo i Norrbotten.

Åtgärder

- Arbeta aktivt och stimulera ungdomar som hamnat utanför skolsystemet till fortsatta studier.
- Underlätta övergången mellan studier och arbetsliv.
- Verka för att arbetsgivare tar tillvara hela arbetskraftens potential och anställer unga, personer med utländsk bakgrund och funktionshindrade.
- Verka för fler äldre i arbetslivet. Hur länge man är kvar i arbetslivet skiljer mellan yrken, mellan män och kvinnor samt mellan utrikesfödda och svenskfödda.
- Verka för att entreprenörskap ska vara ett naturligt inslag i alla utbildningar. Företagande skall på sikt bli ett lika naturligt val som anställning.
- Verka för att utbildning på alla nivåer ska vara tillgänglig för alla med behov av kompetensutveckling i hela länet.
- Stärka möjligheterna för kvinnor i traditionellt manliga branscher/yrken och för män i traditionellt kvinnliga branscher/yrken att uppnå jämställda arbetsplatser, samt bidra till branschöverskridande kunskapsöverföring.
- Satsa på att spetskompetens finns och tillvaratas i länet inom strategiska områden.
- Stärka arbetskraftsinvandring och integration på arbetsmarknaden.
- Verka för att arbetskraften i Norrbotten väljer att även bosätta sig i länet så att hållbara samhällen kan byggas.
- Stimulera fler yrkesinriktade utbildningar inom olika skolformer samt yrkeshögskoleutbildningar (YH), inom både kvinno- och mansdominerade branscher.
- Stödja ett hållbart arbetsliv genom att hitta former för att överföra äldres kunskap och kompetens till yngre generationer, exempelvis genom traineesystem.
- Prioritera anpassad utbildning och kompetenshöjande insatser vid företag.
- Rikta rekryteringsinsatser nationellt och internationellt för att marknadsföra länets tillgång på intressanta och välbetalda jobb för kvinnor och män.
- Använda validering som ett verktyg för att synliggöra kunskap och därmed underlätta för den enskilde att få rätt jobb och för arbetsgivarna att bedöma sökandes kvalifikationer.
- Öka andelen heltidstjänster för att stärka jämställdheten och möjligheten till egen försörjning.
- Verka för att bryta könsbundna val av utbildningar.

Studenter vid Luleå tekniska universitet. Foto: Nicke Johansson.

- Samverkan med näringslivet
- Ökat internationellt samarbete
- Gränsregional samverkan
- Erfarenhets- och kompetensutbyte
- Internationella affärer
- Mångkulturellt samhälle

Strategiskt gränsöverskridande samarbete

Europa 2020

Europa 2020-strategin visar inriktningen för ett långsiktigt utvecklingsarbete inom EU. Flera medlemsländer och regioner står inför liknande utmaningar och som en del av sammanhållningspolitiken vill EU uppmuntra medlemsländer och speciellt gränsregioner att samarbeta om gemensamma lösningar.

Det europeiska territoriella samarbetet är uppdelat på tre typer av program som stödjer samarbetet inom hela EU. Programmen förväntas ligga i linje med EU:s politiska prioriteringar och ha en tydlig koppling till regionernas och ländernas strategier.

”Norrbotten har långa samverkanstraditioner.”

Ett exempel på att organisera samarbetet på makroregional nivå är EU:s strategi för Östersjöregionen. Den makroregionala strategin anger ramarna för samarbetet och möjliggör en tydligare fokusering på regionens problematik.

Nationella strategier

I den nationella strategin utpekas samarbetet med andra länder och regioner som strategiskt viktigt för regional utveckling.

Ett gränsöverskridande samarbete skall både komplettera och bidra till att uppfylla den nationella strategins prioriteringar.

Regionala aktörer kan genom strategiska gränsöverskridande samarbeten uppnå en kritisk massa och kompletterande kompetenser inom viktiga utvecklingsområden, såsom arbetsmarknad, forskning, utbildning och innovationsmiljöer.

En annan viktig målsättning är att utveckla långsiktiga samarbetsstrukturer som klarar av att hantera utmaningar av gränsöverskridande karaktär.

De gränsöverskridande insatserna ska vara strategiskt sammankopplade med både regionala och nationella insatser som genomförs inom de övriga prioriterade områdena så att ett tydligt mervärde kan uppnås.

Internationella allianser skapar förutsättningar för kreativa miljöer.

Bistro Norrland i Norra Hamn, i Luleå. Foto: Per Pettersson.

Norrbottens strategier

Länets strategiska läge mitt i Barentsområdet, med två angränsande länder, ger goda möjligheter att ytterligare förstärka samverkan med närliggande länder.

Norrbotten har långa samverkanstraditioner främst med Norge och Finland men även med Ryssland. I och med EU-inträdet har det internationella samarbetet vidgats vilket har medfört fler transnationella utvecklingsprojekt, nätverk och andra gränsöverskridande mötesplatser.

”Nya kunskaper och tankesätt är värdefulla för dynamiken i allt utvecklingsarbete.”

Det är viktigt att länet även fortsättningsvis aktivt medverkar i och drar nytta av möjligheterna med det internationella samarbetet inom och utanför EU. Norrbotten kan bland annat tillsammans med andra områden runt

Östersjön bidra till att strategin för Östersjöregionen kan förverkligas. Genom internationellt och gränsregionalt samarbete ska Norrbotten ta plats som en spännande och intressant tillväxtregion och verka på globala tillväxtmarknader.

Nya kunskaper och tankesätt är värdefulla för dynamiken i allt utvecklingsarbete. Så är även förmågan att kunna tänka gränsöverskridande oavsett bransch eller organisation.

I den globala konkurrensen är det allt viktigare att företag klarar av att vidga sina perspektiv och tänka innovativt. Därför är det av betydelse att länets näringsliv visar engagemang och fortsätter att utveckla det gränsöverskridande samarbetet med andra länder och regioner.

En öppen och nyfiken inställning kombinerad med strategiskt tänkande ger goda förutsättningar att frigöra tillväxtpotentialen som tillförs genom samarbetet.

Vinterbild från Luleå tekniska universitet. Foto: Karl William.

Norrbottniska företag kan genom gränsöverskridande samarbete uppnå mervärde som ytterligare stärker deras konkurrenskraft både nationellt och internationellt.

Ett konkurrenskraftigt näringsliv är även beroende av tillgång till arbetskraft med rätt kompetens. Här kan utvecklingen av gränsöverskridande metoder och strategier för arbetskraftsinvandring och långsiktig kompetensförsörjning vara ett sätt att långsiktigt säkerställa arbetskraftsförsörjningen i länet.

Länets forskningsutövare deltar idag aktivt i det internationella samarbetet och har under åren byggt upp stark kompetens inom ett antal forskningsområden. Det är av vikt att forskningsinstitutioner även fortsättningsvis är aktiva på den europeiska/internationella arenan för forskningssamarbete.

Den befintliga potentialen för forskning och innovation kan utnyttjas mer effektivt om det skapas strategiskt gränsöverskridande samarbete med forskningsinstitutioner i andra länder och regioner. Strategiskt samarbete förstärker inte bara länets näringsliv utan även forskningsinstitutionernas konkurrensförmåga på nationell och internationell nivå.

Det är av betydelse att privat och offentlig sektor i länet aktivt verkar för att hitta samarbetsformer som stimulerar och underlättar samarbetet med andra länder och regioner. Ökad kännedom om de andra ländernas organisatoriska strukturer och centrala regelverk bidrar till utveckling av administrativa rutiner och stödsystem som underlättar och effektiviserar gränsöverskridande samarbete.

”Ett konkurrenskraftigt näringsliv är även beroende av tillgång på arbetskraft med rätt kompetens.”

Speciellt i gränsområden kan utveckling av olika former av ett gemensamt offentligt serviceutbud långsiktigt bidra till att människor i gränskomuner även i framtiden kan leva i en välmående region med tillfredställande servicenivå.

En öppenhet mot omvärlden och ett ökat internationellt samarbete och erfarenhetsutbyte skapar möjligheter till lärande och utveckling samt nya lösningar inom offentlig sektor.

Politiska och ekonomiska beslut i andra delar av världen påverkar oss. För att hantera detta krävs

öppenhet och ökad omställningsförmåga. En globaliserad värld inrymmer även stora möjligheter. Genom att ingå i strategiska allianser kan beslutsfattare påverka och agera så att Norrbotten stärker sin attraktionskraft och konkurrenskraft.

Gränsöverskridande samarbete är också viktigt för att diskutera lösningar på gemensamma utmaningar och att skapa en samsyn kring exempelvis miljö- och jämställdhetsfrågor.

”unga människor involveras i pågående diskussioner om framtida utmaningar och lösningar.”

Länets engagemang i Barentssamarbetet innebär dels ett ansvar för det gränsöverskridande samarbetet på regional nivå mellan Barentsländerna, dels en möjlighet att främja länet internationellt och bidra till dess utveckling.

Samarbetet förstärker positioneringen av Norrbotten och hela Barentsregionen som nyckelleverantörer av råvaror inom EU och

bilden av en region med stor potential för vidareutveckling av förädlingsindustrin samt forskning och utbildning inom bland annat gruvindustrin.

”Politiska och ekonomiska beslut i andra delar av världen påverkar oss.”

Vidare vill Norrbotten bidra till att göra regionen attraktivare för unga genom att bland annat ett bredare deltagande av unga i fler Barentsaktiviteter.

Det är av betydelse att unga människor involveras i pågående diskussioner om framtida utmaningar och lösningar. Det finns en lång tradition av kulturutbyte inom Barents.

Förutom den kulturella rikedom har regionen även ett eget unikt kulturarv där samerna är den enda urbefolkningen i EU.

Samernas språk, kultur, näring och handelsrutiner är en naturlig och nödvändig del av det gränsöverskridande samarbetet.

Prioriterade åtgärder

- Delta aktivt i det internationella samarbetet – främst inom EU, Barentsregionen och Nordkalotten. Samarbetet ökar förutsättningarna för ett diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv.
- Främja företagens marknadsutvidgning, globalisering, produkt- och tjänsteutveckling och/eller affärssamarbete.
- Utveckla strategiskt samarbete över nationsgränser för att stärka länets forsknings-, utbildnings- och innovationsmiljöer samt spetskompetens och smart specialisering.

Åtgärder

- Utveckla gränsöverskridande metoder och strategier för arbetskraftsinvandring och långsiktig kompetensförsörjning.
- Öka regionens forskningsfinansiering genom gemensamma aktiviteter som positionerar regionen som en strategisk part i europeiska forskningsprogram.
- Utveckla erfarenhetsutbyte och strategiskt samarbete över nationsgränser mellan myndigheter, kommuner och andra offentliga organisationer.
- Öka och utveckla gränsöverskridande erfarenhetsutbyte och lärande inom näringslivsutveckling, entreprenörskap och utbildning (exempelvis yrkesinriktad utbildning).
- Genomföra gemensamma insatser inom Östersjöstrategin (Flagship projekt).
- Främja internationellt utbyte för/bland unga människor.
- Stimulera gränsöverskridande utveckling inom kulturella och kreativa näringar med särskilt beaktande av den gränsöverskridande samiska kulturen och det samiska språket.
- Medverka aktivt i internationella nätverk.
- Utveckla ett strategiskt system för omvärldsanalys.

Ungdomar på kanotläger vid Luleå Kajakklubbs anläggning vid Björkskatafjärden i Luleå.
Foto: Per Pettersson.

Den regionala utvecklingsstrategin genomförs genom att:

- parterna i länet tar ett aktivt ansvar för att prioritera och genomföra utvecklingsinsatserna inom ramen för den ordinarie verksamheten i sina respektive organisationer.
- parterna förankrar och sprider kunskap om den regionala utvecklingsstrategin på lokal, regional, nationell och internationell nivå.
- parterna drar nytta av de operativa planer, program och strategier som finns på EU, nationell, regional och lokal nivå, exempelvis regionalt tillväxtprogram och EU:s strukturfonder.

Så här blir strategin verklighet

Ett system av strategier, planer och program

Den regionala utvecklingsstrategin, som tar avstamp på både europeisk och nationell nivå, är styrande för andra program och strategier på regional och lokal nivå. Dessa mer operativa program och strategier anger konkret hur man i regionerna ska nå de uppsatta målen och ambitionerna inom olika sektorer i samhället. En del program anger också hur utvecklingsinsatserna kan finansieras.

Fysisk planering och regionala frågor

Med den nya Plan- och bygglagen som trädde i kraft i maj 2011 får den kommunala översiktsplanen en tydligare strategisk funktion.

Det ska framgå av översiktsplanen hur kommunen i den fysiska planeringen avser ta hänsyn till och samordna översiktsplanen till nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling av kommunen.

Syftet är att översiktsplanen behöver grundas på omvärldsanalyser och övergripande mål om utvecklingen både i ett nationellt och regionalt perspektiv.

Exempel på detta är regionala utvecklingsstrategier, tillväxtprogram, miljökvalitetsmålen, regionala klimat- och energistrategier, länsplaner för transportinfrastruktur samt de transportpolitiska målen.

Genomförande

De parter som tillsammans tagit fram den regionala utvecklingsstrategin ska även fortsättningsvis ange färdriktningen genom att följa, stödja och initiera arbetet med en hållbar tillväxt och utveckling i Norrbottens län.

Det handlar om samverkan, samsyn och samhandling kring gemensamma prioriteringar för att nå framgång. Ansvarstagande och ledarskap är avgörande för att åstadkomma verkliga förändringar.

Hållbar tillväxt kräver ett tvärsektorielt perspektiv för att hantera målkonflikter, tillvarata synergier och utveckla ett strategiskt arbete. Samordning, effektiva arbetsformer, en kontinuerlig uppföljning och utvärdering i en lärande process behövs för att nå framgångar.

Strategiska utvecklingsfrågor kommer fortlöpande att behandlas gemensamt under partnerskapsmöten, särskilt i frågor som kräver samarbete mellan flera olika samhällssektorer.

Från strategi till program och finansiering

Tabellen nedan är en schematisk bild och exempel över hur strategier, program och finansiering hänger ihop från EU-nivå till kommunal nivå.

Nivåer	Strategier/program	Operativa program	Finansiering
EU	• Europa 2020 • EU:s strategi för Östersjöregionen		• Strukturfonder • Forskning, ramprogram • Infrastruktur
NATIONELL NIVÅ	• Nationell strategi för konkurrenskraft och sysselsättning • Nationell strategi för landsbygdsutveckling • Jämställdhet • Miljömål	• Nationella EU-program • Branschprogram • Forskningsprogram	• EU:s strukturfonder • Nationella medel
REGIONAL NIVÅ	• Regional utvecklingsstrategi (RUS) • Regionala miljö kvalitetsmål	• Regionalt tillväxtprogram (RTP) • Folkhälsostراتيجية • Strategi för kulturella och kreativa näringar • Kulturplan • Klimat- och energistrategi • Länsplan infrastruktur	• EU:s strukturfonder • Regionala utvecklingsmedel • Myndigheter • Kapitalförsörjning • Näringsliv
KOMMUNAL NIVÅ	• Lokala utvecklingsplaner • Kommunala översiktsplaner	• Kommunala tillväxtprogram eller näringslivsprogram	• Kommunala utvecklingsmedel

Lärande och uppföljning

Lärande

Länets aktörer kommer att följa utvecklingen i länet, bland annat genom analys och uppföljning. Utifrån resultatet kommer olika åtgärder att kunna anpassas till länets behov. Resultaten av dessa uppföljningar kommer regelbundet att spridas till alla som arbetar med länets utveckling och göras tillgängliga via olika informationskanaler.

Regeringen har gett alla regioner/län i uppdrag att ta fram en lärandeplan. Syftet är att skapa en mer systematisk uppföljning och utvärdering och därmed bidra till ett ökat lärande av de utvecklingsinsatser som genomförs inom ramen för det regionala tillväxtarbetet.

Det är meningen att kunskap och erfarenhet ska omsättas i uppdateringar och förnyelse av strategier, handlingsprogram, verksamheter och projekt. Lärandeplanen för Norrbotten är en integrerad del av genomförande av RUS och

det regionala tillväxtarbetet i övrigt. Lärandet hänger samman med vilka konkreta aktiviteter som faktiskt genomförs och hur resultat och erfarenheter sprids och återanvänds.

Arbetet sker delvis systematiskt och återkommande enligt en gemensam planering för aktörerna i det Regionala partnerskapet. Men en betydande del av lärandet sker även mer eller mindre spontant i den dagliga arbetssituationen när aktörer byter tankar, idéer och erfarenheter kring regionala tillväxtfrågor.

Uppföljning av målen

Uppföljning av nationella och regionala mål sker löpande för att snabbt notera förändringar. En mer grundlig genomgång av ”Tempen på länet” sker minst en gång per år. Uppföljning och analys är en viktig del av lärandet.

Ansvarig utgivare: Länsstyrelsen i Norrbottens län

År: 2012

Produktion: Armada Reklambyrå

Foto: Tobias Åkeblom, Per Pettersson, Fredrik Broman, Thomas Öberg, Nicklas Blom, Johan Fjellström,
Peter Lundström, PDOL, SSC, Kiruna Kommun, NEX Resebyrå.

Tryck och distribution: Luleå Grafiska

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Besöksadress: Stationsgatan 5

Postadress: 971 86 Luleå

Tel: +46 920 960 00

E-post: Norrbotten@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/norrbotten

---

företagarna

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Länsstyrelsen
Norrbotten